

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ ประการแรกเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปสู่การปฏิบัติ ประการที่สองเพื่อติดตามและประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา ประการที่สามเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของสถานศึกษาในการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติ และประการสุดท้ายเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหาร อาจารย์และผู้ปกครองต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การประเมินเชิงปริมาณ (Quantitative Evaluation) นั้น ผู้วิจัยใช้แบบประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษาโดยสอบถามกระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษาจากผู้บริหาร ครูอาจารย์ และใช้แบบวัดความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อวัดความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติในสถานศึกษา สำหรับการประเมินเชิงคุณภาพ (Qualitative Evaluation) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์กึ่งทางการ (semi-formal interview) จากการวิเคราะห์เอกสาร ดังนั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แยกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา

- 1.1 การสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์
- 1.2 การตรวจสอบตัวบ่งชี้และเกณฑ์

ตอนที่ 2 ผลการติดตามและประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- 2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
- 2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา
- 2.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

2.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำนโยบายไปปฏิบัติในสถานศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา

1.1 การสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จากการศึกษาเอกสารการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดต่างๆ และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ในสถานศึกษา พบว่าการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา หลังจากสถานศึกษารับนโยบายเรียนฟรี 15 ปีแล้ว ได้มีการวางแผนการดำเนินงาน วางแผนการใช้งบประมาณให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สถานศึกษาจะดำเนินงานตามที่แนวนโยบายกำหนดโดยจะดำเนินงานตามระบบงานของสถานศึกษา มีการจัดแบ่งผู้รับผิดชอบและหน้าที่ในการดำเนินงานให้กับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายบรรลุผลสำเร็จ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดไว้ในนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาได้ทำการประชาสัมพันธ์นโยบายเรียนฟรีหลายรูปแบบ เช่น การทำป้ายประชาสัมพันธ์ซึ่งมีขนาดไม่เหมาะสมทำให้อ่านเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ไม่ครบถ้วนและขาดความชัดเจน การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของสถานศึกษา การส่งหนังสือราชการแจ้งให้รับทราบและร่วมประชุมเพื่อให้สถานศึกษาได้ชี้แจงการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรีของสถานศึกษา เป็นต้น ในการประชุมผู้ปกครองนอกจากจะเป็นการชี้แจงถึงสิทธิ์ของนักเรียน ชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษาชี้แจงถึงปฏิทินการดำเนินงานของนโยบายแล้ว ยังมีการสำรวจความยินยอมจากผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการลงทะเบียนรับค่าเครื่องแบบนักเรียนและค่าอุปกรณ์การเรียน สถานศึกษาจะนัดหมายช่วงเวลาในการดำเนินงานให้ผู้ปกครองเข้าใจและมารับเงิน สำหรับการตอบแทนผู้ลงทะเบียนสถานศึกษาในแต่ละแห่งจะมีการดำเนินการที่แตกต่างกัน การดำเนินงานส่วนอื่นของนโยบายเกี่ยวกับการจัดซื้อหนังสือเรียนก็จะจัดซื้อตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.

2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แตกต่างจากเดิมในส่วนของแหล่งข้อมูลในการเลือกหนังสือเรียน ขั้นตอนในการคัดเลือกหนังสือเรียนซึ่งมีหลายขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ครูประจำวิชาต้องคัดเลือกหนังสือเรียนโดยต้องทำการประเมินคุณค่าหนังสือเรียน จัดทำบัญชีรายชื่อหนังสือเรียนส่งคณะกรรมการวิชาการให้ผ่านความเห็นชอบ ส่งให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย เพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการจัดซื้อ ซึ่งในขั้นตอนของการจัดซื้อนั้นนโยบายได้กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการจัดซื้อ(ถ้ามี) และคณะกรรมการตรวจรับ เมื่อได้รับหนังสือครบแล้วต้องทำการลงทะเบียนหนังสือเรียนเพื่อเตรียมไว้สำหรับแจกจ่ายให้กับนักเรียน ซึ่งการหาที่เก็บหนังสือและเอกสารทำให้เกิดความยุ่งยาก จะต้องหาที่เก็บหนังสือ เป็นภาระครุเวลาแจกหนังสือ เรียกเก็บหนังสือเรียน ในขั้นตอนของการจ่ายเงินก็เป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาหรืออาจารย์ฝ่ายการเงินเป็นผู้จ่ายเงิน ซึ่งจะมีปัญหาในเทอมแรกที่สถานศึกษารับจ่ายเงินให้นักเรียนและผู้ปกครองทันที หลังจากได้รับโอนเงินงบประมาณจากต้นสังกัด โดยนักเรียนหรือผู้ปกครองจะเป็นผู้รับเงิน นำไปซื้อชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียน แล้วนำไปเสร็จรับเงินที่ซื้อชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนที่ต้องตามนโยบายกำหนด และถูกต้องตามระเบียบราชการมาคืนให้สถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าผู้ปกครองได้นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งในการดำเนินงานของสถานศึกษานั้นจะต้องรายงานผลไปยังต้นสังกัด สถานศึกษาได้รับการติดตามการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ

ในการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ในสถานศึกษา จนสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาได้ทั้งหมด 8 องค์ประกอบ 77 ตัวบ่งชี้พร้อมกับเกณฑ์ในการให้คะแนน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติใน
สถานศึกษา

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
1. การจัดองค์กร	1) สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตาม แนวการดำเนินงานของนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมี คุณภาพ ได้แก่ คณะกรรมการประชาสัมพันธ์, คณะกรรมการสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์, คณะกรรมการ จัดซื้อหนังสือเรียน, คณะกรรมการดำเนินงานเรื่อง เครื่องแบบนักเรียน, คณะกรรมการดำเนินงานเรื่อง อุปกรณ์การเรียน, คณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรม พัฒนาคุณภาพผู้เรียน และคณะกรรมการติดตามและ ตรวจสอบ	- รูปแบบการมอบหมายงาน - จำนวนคณะกรรมการ ดำเนินงานที่สถานศึกษา แต่งตั้ง
	2) สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ➢ คณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ต้องได้รับการเสนอชื่อ จากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ➢ คณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนชุมชน ผู้แทนผู้ประกอบการ และผู้แทนนักเรียน ➢ จำนวนคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่ายขึ้นอยู่กับจำนวน นักเรียน(โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 300 คนต้อง มีคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ไม่น้อยกว่าฝ่ายละ 1 คน โรงเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 300 คน มี คณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ได้ไม่น้อยกว่าฝ่ายละ 2 คน)	- การเสนอชื่อคณะกรรมการ ภาคี 4 ฝ่าย - จำนวนฝ่ายของ คณะกรรมการภาคี - สัดส่วนของคณะกรรมการ ภาคี 4 ฝ่ายต่อจำนวน นักเรียน - บทบาทในการดำเนินงานของ คณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย
2. การวางแผน	1) สถานศึกษามีการประชุมเพื่อการบริหารจัดการงานตามแนว ทางการดำเนินงานของนโยบายเรียนฟรี 15 ปี	- การจัดประชุม - จำนวนผู้เข้าประชุม
	2) สถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานตามนโยบาย เรียนฟรี 15 ปี	- การวางแผนการดำเนินงาน
	3) สถานศึกษามีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเหลือจ่ายที่ได้รับ ตามโครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ และมีการ วางแผนการดำเนินการใช้จ่ายเงินเหลือจ่าย โดยผ่านความ เห็นชอบจากคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	- การวางแผนการใช้จ่ายเงิน - การวางแผนการดำเนินการกับ เงินเหลือจ่าย - การขอความเห็นชอบ - การดำเนินการกับเงินเหลือจ่าย

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
	4) สถานศึกษามีการวางแผนพัฒนาระบบควบคุมภายใน โดยคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย และมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือดูแล สนับสนุนและแก้ปัญหาโรงเรียน	- การวางแผนการพัฒนาระบบการควบคุมภายใน - การผ่านความเห็นชอบ
	5) สถานศึกษามีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี และสามารถดำเนินงานได้ตามกำหนดเวลาที่นโยบายเรียนฟรี 15 ปี กำหนดไว้	- การจัดทำปฏิทินกำหนดวันดำเนินงาน - การดำเนินงานตามปฏิทิน
	6) สถานศึกษามีการประชุมเพื่อชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	- การประชุม
	7) สถานศึกษามีการประชุมเพื่อชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อข้าราชการครูในโรงเรียน	- การประชุม
	8) สถานศึกษามีการประชุมเพื่อชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย	- การประชุม
3. การประชาสัมพันธ์	1) สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์นโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ	- รูปแบบของการประชาสัมพันธ์ - ความถี่ในการประชาสัมพันธ์ - เนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ - ร้อยละของผู้ปกครอง/นักเรียนที่ได้รับข้อมูล
4. การสำรวจนักเรียน ละสิทธิ	1) สถานศึกษามีการแจ้งสิทธิค่าเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน การลงทะเบียนรับเงินค่าเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน และมีการรณรงค์ให้ตระหนักถึงความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และ การใช้ประโยชน์ของส่วนรวม แก่ผู้ปกครอง/นักเรียน	- รูปแบบการแจ้งสิทธิเรียนฟรี - เนื้อหาในการชี้แจง - ร้อยละของผู้ปกครอง/นักเรียนที่ทราบสิทธิเรียนฟรี
	2) สถานศึกษามีการตรวจสอบจำนวนนักเรียน ที่มีสิทธิรับเงินตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี กับรายการจัดสรรงบประมาณของ สพฐ.	- การตรวจสอบจำนวนนักเรียนมีสิทธิรับเงินตามนโยบายเรียนฟรี
	3) สถานศึกษามีการสำรวจการลงทะเบียนรับเงินเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายรายการเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน	- การสำรวจข้อมูลการลงทะเบียนรับเงิน

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
	4) สถานศึกษาจัดทำข้อมูลนักเรียนสละสิทธิ์และรายงานข้อมูลจำนวนผู้สละสิทธิ์การรับเงินสดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายรายการครองแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนทางเว็บไซต์และแจ้งให้ สพฐ. ทราบภายในกำหนด	- การจัดทำข้อมูลและรายงานข้อมูลจำนวนนักเรียนสละสิทธิ์
	5) สถานศึกษามอบใบประกาศเกียรติคุณจากกระทรวงศึกษาธิการให้แก่ผู้สละสิทธิ์	- การมอบใบประกาศนียบัตร
5. การจัดซื้อหนังสือเรียน	1) สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการตามแนวการดำเนินงานของนโยบายเรียนฟรี 15 ปี	- การแต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ
	2) สถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูผู้สอนในแต่ละช่วงชั้น เป็นผู้คัดเลือกหนังสือเรียนตามบัญชีรายชื่อ (บัญชีที่ 1 และบัญชีเพิ่มเติม) โดยมีการประเมินคุณค่าหนังสือเรียนบันทึกเหตุผลการประเมินคุณค่าหนังสือเรียน	- การมอบหมายงานคัดเลือกหนังสือเรียน - กระบวนการคัดเลือกหนังสือเรียน - แหล่งข้อมูลในการคัดเลือกหนังสือ
	3) จัดทำบัญชีหนังสือเรียน 8 กลุ่มสาระฯ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการวิชาการ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่ายพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียน โดยพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนให้ตรงตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีเนื้อหาสาระตรงตามความต้องการของครูผู้สอน	- การจัดทำบัญชีหนังสือเรียน 8 กลุ่มสาระฯ - จำนวนกลุ่มคณะกรรมการที่พิจารณาคัดเลือกหนังสือ - บทบาทในการคัดเลือกหนังสือเรียน
	4) สถานศึกษามีการจัดซื้อหนังสือเรียนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม	- รูปแบบการจัดซื้อหนังสือเรียน - การจัดทำประกาศเผยแพร่แก่ผู้สนใจ - วิธีการเผยแพร่แก่ผู้สนใจ - การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อและคณะกรรมการตรวจรับ - การส่งมอบหนังสือเรียน - จำนวนผู้แทนจำหน่ายที่เสนอราคาต่อสถานศึกษา - การชี้แจงเหตุผล

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติใน
สถานศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
	5) สถานศึกษาลงบัญชีวัสดุหนังสือเรียน เพื่อสะดวกในการตรวจสอบ	- การลงบัญชีวัสดุ
	6) สถานศึกษาจัดระบบการยืมหนังสือเรียนให้แก่นักเรียนทุกคนและสามารถส่งต่อไปยังนักเรียนรุ่นต่อไป	- การจัดระบบยืม-คืน
	7) สถานศึกษารายงานการจัดซื้อหนังสือเรียนให้ สพท.ทราบ	- การรายงานการจัดซื้อ - ร้อยละของนักเรียนที่มีหนังสือเรียน
6. การดำเนินงานเรื่องรูปแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน	1) สถานศึกษามีการชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับการจัดซื้อเครื่องแบบนักเรียน / อุปกรณ์การเรียน โดยต้องซื้อให้ทันก่อนภาคเรียนที่ 1/2552	- การแจ้งข่าวการจัดซื้อเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน - เนื้อหาในการประชุม
	2) สถานศึกษามีการแต่งตั้งผู้จ่ายเงินอย่างน้อย 2 คน เพื่อร่วมกันจ่ายเงินให้กับนักเรียน	- การแต่งตั้งคณะกรรมการจ่ายเงิน - สัดส่วนคณะกรรมการจ่ายเงินต่อจำนวนนักเรียน
	3) สถานศึกษามีหลักฐานแสดงการจ่ายเงินให้กับนักเรียน/ผู้ปกครอง ถูกต้องตามเอกสารหมายเลข 1 ที่กำหนดไว้ในแนวทางทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ	- การมีหลักฐานแสดงการจ่ายเงิน
	4) สถานศึกษามีการติดตามใบเสร็จรับเงินจากนักเรียน/ผู้ปกครอง หลังจากจ่ายเงิน เพื่อให้ไปจัดซื้อเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน หรือของตามความจำเป็นที่ สพฐ.กำหนดไว้	- การรวบรวมและติดตามใบเสร็จรับเงิน - ร้อยละของใบเสร็จรับเงินที่รวบรวมได้ - ความถูกต้องของใบเสร็จรับเงินค่าเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียนที่จัดซื้อ

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติใน
สถานศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
	5) สถานศึกษามีการติดตาม/ดูแลนักเรียนให้มีเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน ในกรณีที่พบว่านักเรียนไม่มีเครื่องแบบนักเรียน หรือผู้ปกครองนำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่นไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สถานศึกษามีการเรียกเงินคืนจากนักเรียน/ผู้ปกครอง	<ul style="list-style-type: none"> - การติดตาม/ดูแลนักเรียน - ร้อยละของนักเรียนที่มีเครื่องแบบนักเรียน/เครื่องแบบนักเรียน - การตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน - การดำเนินการหลังการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของผู้ปกครองนักเรียน
	6) สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดซื้อเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียนให้ สพท.ทราบ	<ul style="list-style-type: none"> - การรายงานผลการดำเนินงาน
7. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	1) สถานศึกษามีการกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย	<ul style="list-style-type: none"> - การขอความเห็นชอบในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
	2) สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนครบตามนโยบายกำหนด <ul style="list-style-type: none"> ➢ จัดกิจกรรมวิชาการ ปีละ 1 ครั้ง ➢ จัดกิจกรรมคุณธรรม/ ลูกเสือ/ เนตรนารี/ ยุวกาชาด ปีละ 1 ครั้ง ➢ จัดกิจกรรมทัศนศึกษา ปีละ 1 ครั้ง ➢ จัดการให้บริการสารสนเทศ/ ICT ปีละ 40 ชั่วโมง/คน 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดกิจกรรมวิชาการ - การจัดกิจกรรมคุณธรรม/ ลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด - การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา - การให้บริการสารสนเทศ - ร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
	3) สถานศึกษาใช้จ่ายเงินงบประมาณดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้จ่ายเงินงบประมาณ

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
8. การติดตามและตรวจสอบ	1) สถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการควบคุมภายในในเรื่องนโยบายเรียนฟรี 15 ปี แยกต่างหากจากระบบควบคุมภายในสถานศึกษาโดยคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	- การดำเนินการพัฒนาระบบควบคุมภายใน
	2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ในด้านของการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียน การจัดซื้อหนังสือ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาระบบควบคุมภายใน และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแล สนับสนุนและแก้ปัญหาในการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ทุกๆ ด้าน	- บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน - หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
	3) สถานศึกษาดำเนินการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ภายในสถานศึกษา	- การติดตามและตรวจสอบ
	4) สถานศึกษามีการรายงานผลการดำเนินงานต่อ สพท. และได้รับการติดตามควบคุมและกำกับจาก สพท. อย่างต่อเนื่อง	- การรายงานผลการดำเนินงาน

1.2 การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้และเกณฑ์

1.2.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้และเกณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้นมาสร้างแบบประเมินและนำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การให้คะแนน และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกข้อคำถามที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.5 เป็นเกณฑ์ในการเลือกข้อคำถามเพื่อนำมาสร้างเป็นแบบประเมิน โดยข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทั้งหมดใน 8 องค์ประกอบ (ดังแสดงในตารางค่า IOC ในภาคผนวก) ซึ่งสามารถสรุปผลการตรวจสอบคุณภาพและเกณฑ์ในการวิจัยได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สรุปผลการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

องค์ประกอบ	จำนวนตัวบ่งชี้			รายละเอียดของการแก้ไข/ตรวจสอบ
	ที่พัฒนา	ผ่านเกณฑ์	ปรับปรุง	
1. การจัดองค์การ	6	5	-	- ควรปรับตัวเลือกเพื่อแสดงถึงวิธีการมอบหมายงานให้ชัดเจน
2. การวางแผน	14	14	5	- ข้อคำถามข้อ 2 ไม่ให้สารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาควรปรับคำถามเพื่อให้ได้สารสนเทศมากขึ้น - ควรรวบรวมข้อคำถามที่เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดประชุมเพื่อชี้แจงนโยบายต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาถาม ในข้อเดียวกัน
3. การประชาสัมพันธ์	4	3	-	- คนไทยทุกคนรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไม่ควรถามร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่ทราบข้อมูล
4. การสำรวจนักเรียน สละสิทธิ์	7	6	-	- ทุกคนรับทราบสิทธิ์ที่จะได้รับตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไม่ควรถามหาร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนที่ทราบข้อมูล
5. การจัดซื้อหนังสือเรียน	18	18	-	-
6. การดำเนินการเรื่อง เครื่องแบบนักเรียน และอุปกรณ์การเรียน	13	13	1	- การถามสัดส่วนคณะกรรมการจ่ายเงินต่อจำนวนนักเรียนไม่ให้สารสนเทศในการประเมิน
7. การจัดกิจกรรมพัฒนา คุณภาพผู้เรียน	9	9	2	- ควรนำข้อคำถามเกี่ยวกับการวางแผนไปรวมกับองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการวางแผน
8. การติดตามและ ตรวจสอบ	6	6	1	- นำข้อคำถามเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบไปรวมกับการจัดองค์การ
รวม	77	74	9	

จากการตรวจสอบความเหมาะสมและครอบคลุมขององค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ ข้อคำถาม และเกณฑ์ที่สร้างขึ้น เพื่อติดตามและประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาจำนวน 77 ข้อ ข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญตัดสินว่ามีความตรงตามเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม ตัวบ่งชี้และองค์ประกอบ (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 จำนวน 35 ข้อ มีข้อคำถาม 22 ข้อ ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.86 มีข้อคำถาม 15 ข้อ ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.71 มีข้อคำถาม 2 ข้อ ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.57 มีข้อคำถาม 1 ข้อ ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.43 มีข้อคำถาม 2 ข้อ ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.29 ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้ผู้วิจัยจัดรวมข้อคำถามที่ถามประเด็นเดียวกันเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบในองค์ประกอบที่ 8 ไป

รวมกับองค์ประกอบที่ 1 รวมข้อคำถามเกี่ยวกับการประชุมชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษา ในองค์ประกอบที่ 2 จำนวน 3 ข้อให้เป็น 1 ข้อและรวมข้อคำถามเกี่ยวกับการวางแผนใน องค์ประกอบที่ 7 ไปรวมกับองค์ประกอบที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงข้อคำถามและตัวบ่งชี้ตาม คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จนเหลือตัวบ่งชี้จำนวน 65 ตัว

1.2.2 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการติดตามและประเมิน กระบวนการนํานโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา จำนวน 65 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย กลุ่มตัวบ่งชี้เกี่ยวกับกระบวนการนํานโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา จำนวน 8 องค์ประกอบ การจัดองค์กร 5 ตัวบ่งชี้ การวางแผน 9 ตัวบ่งชี้ การประชาสัมพันธ์ 3 ตัวบ่งชี้ การ สํารวจนักเรียนสละสิทธิ์ 6 ตัวบ่งชี้ การจัดซื้อหนังสือเรียน 18 ตัวบ่งชี้ การดำเนินงานเรื่อง เครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน 12 ตัวบ่งชี้ การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 7 ตัว บ่งชี้ การติดตามและตรวจสอบ 5 ตัวบ่งชี้ พิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity ซึ่งเป็น ค่าสถิติทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ พบว่ามีค่าเท่ากับ 12,310.14 ($p < .000$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีไก เซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy) ซึ่งมีค่ามากกว่า .50 (0.795) ผลการทดสอบนี้ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่างๆ ในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กัน และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

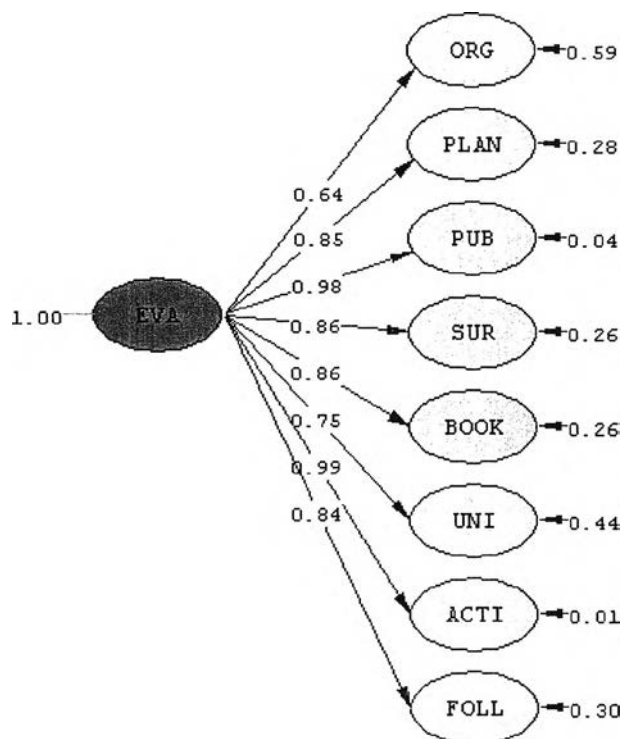
ผลจากการวิเคราะห์โมเดลเส้นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัว บ่งชี้กระบวนการนํานโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ตรวจสอบความตรงหรือความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้กระบวนการนํานโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ซึ่งเป็นโมเดลสมมติฐานทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ว่ามีความสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 4.3 และภาพที่ 4.1

ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลตัวบ่งชี้กระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ b(SE)	R ²	สัมประสิทธิ์ คะแนนองค์ประกอบ (FS)
องค์ประกอบตัวบ่งชี้กระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา โดยภาพรวม			
Org	.637***	.41	
Plan	.848***	.72	
Pub	.981***	.96	
Sur	.861***	.74	
Book	.863***	.74	
Uni	.745***	.56	
Act	.994***	.99	
Fol	.835***	.70	
$\chi^2 = 739.147$	df = 1,273		P = 1.00
GFI = .916	AGFI = .86		RMR = .04

หมายเหตุ ***p<.001

ผลการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวบ่งชี้กระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = 739.147$, df = 1,273) ซึ่งมีค่าความน่าจะเป็นมากกว่า .05 และมีค่าเป็น 1 นั่นคือไค-สแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่า โมเดลตามทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI = .916) มีค่าเข้าใกล้ 1 รวมทั้งดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Root Mean Square Residual : RMR = .04) มีค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ในโมเดล พบว่าตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

Chi-Square=739.15, df=1273, P-value=1.00000, RMSEA=0.000

แผนภาพ 4.1 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติ ในสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาความสำคัญขององค์ประกอบในโมเดลการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา พบว่า น้ำหนักขององค์ประกอบมีค่าเป็นบวกขนาดตั้งแต่ .64 ถึง .99 และมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 ทุกตัว โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ACTI) การประชาสัมพันธ์ (PUB) การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ (SUR) การจัดซื้อหนังสือ (BOOK) การติดตามและตรวจสอบ (FOLL) การวางแผน (PLAN) การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน (UNI) การจัดองค์กร (ORG) ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบเท่ากับ .99, .98, .86, .86, .85, .84, .75 และ .64 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการติดตามและประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติใน สถานศึกษา

จากการติดตามและประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการติดตามประเมินผลเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของสถานศึกษา โดยได้ติดตามและประเมินองค์ประกอบที่ 1 การจัดองค์กร และองค์ประกอบที่ 2 การวางแผนงาน ระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำ

นโยบายไปปฏิบัติของสถานศึกษา โดยได้ติดตามและประเมินองค์ประกอบที่ 3 การประชาสัมพันธ์ องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ องค์ประกอบที่ 5 การจัดซื้อหนังสือเรียน องค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน องค์ประกอบที่ 7 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน องค์ประกอบที่ 8 การติดตามและตรวจสอบ และภาพรวม การดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยจะประเมินผลความสำเร็จของการ ดำเนินงาน และความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการติดตามและประเมินกระบวนการ นำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษาออกเป็น 4 ส่วน คือ 2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เบื้องต้น 2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียน ฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา 2.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานใน กระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา และ 2.4 ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของ สถานศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาโดยผู้ให้ ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอคือ 2.1.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไป ของสถานศึกษา 2.1.2 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษา และ 2.1.3 ผลการวิเคราะห์ ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบในการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติใน สถานศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษา ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการแจกแจงข้อมูลโดย จำแนกสถานศึกษาตามจังหวัด ระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวน และร้อยละของสถานศึกษา จำแนกตามจังหวัดและขนาดสถานศึกษา

จังหวัด	ระดับการศึกษา				ขนาดสถานศึกษา				รวม	ร้อยละ
	ประถม	ประถม-มัธยม	มัธยม	ไม่ระบุ	เล็ก	กลาง	ใหญ่	พิเศษ		
กรุงเทพมหานคร	13	5	23	2	3	12	16	12	43	17.20
นครปฐม	24	12	13	1	26	12	6	6	50	20.00
นนทบุรี	15	6	15	1	19	10	3	5	37	14.80
ปทุมธานี	20	10	4	1	19	8	7	1	35	14.00
สมุทรปราการ	22	9	14	0	21	16	5	3	45	18.00
สมุทรสาคร	25	8	4	3	24	11	4	1	40	16.00
รวม	119	50	73	9	112	69	41	28	250	
ร้อยละ	47.60	20.00	29.20	3.60	44.80	27.60	16.40	11.20		100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาที่ให้ข้อมูลทั้งหมด มีสถานศึกษาในจังหวัดนครปฐมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 20 รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 18 มีสถานศึกษาขนาดเล็กมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.80 รองลงมาคือสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.60 สถานศึกษาที่เก็บข้อมูลเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 47.60 เป็นสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 29.20 และเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 20.00

2.1.2 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการแจกแจงข้อมูลโดยจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวน ร้อยละของผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา

ภูมิหลัง	ผู้ให้ข้อมูล			รวม (คน)	ร้อยละ	
	ผู้บริหาร	อาจารย์	ผู้ปกครอง			
ข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม						
เพศ	ชาย	141	9	-	150	61.73
	หญิง	65	28	-	93	38.27
	รวม	206	39	-	243	100.00
อายุ	≤ 30 ปี	-	1	-	1	0.40
	31-40 ปี	4	4	-	8	3.20
	41-50 ปี	51	8	-	59	23.60
	51-60 ปี	156	26	-	182	72.80
	รวม	211	39	-	250	100.00
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	36	26	-	62	24.80
	ปริญญาโท	170	12	-	182	72.80
	ปริญญาเอก	3	1	-	4	1.60
	อื่นๆ	2	-	-	2	0.80
	รวม	211	39	-	250	100.00
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์						
เพศ	ชาย	5	4	4	13	40.62
	หญิง	3	10	6	19	59.38
	รวม	8	14	10	32	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 61.73 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 38.27 มีช่วงอายุ 51 – 60 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.80 รองลงมาคือ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.60 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาโท ร้อยละ 72.80 รองลงมา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 24.80 สำหรับผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นเพศ ชายร้อยละ 40.62 และเพศหญิง ร้อยละ 59.38

2.1.3 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบในการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา 8 องค์ประกอบ ผู้วิจัยขอเสนอค่าสถิติพื้นฐานของแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ความเบ้(skewness) ความโด่ง (kurtosis) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบการประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา

องค์ประกอบ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
1. การจัดการองค์กร	1.11	4.00	3.58	0.41	-1.99	7.18
2. การวางแผน	2.11	4.00	3.38	0.42	-0.56	-0.35
3. การประชาสัมพันธ์	1.33	4.00	3.30	0.57	-0.46	-0.55
4. การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์	1.64	4.00	3.25	0.47	-0.45	-0.12
5. การจัดซื้อหนังสือเรียน	1.45	3.88	3.21	0.34	-0.96	2.11
6. การดำเนินงานเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน	1.04	4.00	3.69	0.39	-2.55	10.63
7. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	2.15	4.00	3.23	0.35	-0.15	-0.09
8. การติดตามและตรวจสอบ	1.80	4.00	3.41	0.62	-0.82	-0.41

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ด้านการจัดการองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 ด้านการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 ด้านการสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ด้านการจัดซื้อหนังสือเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 ด้านการดำเนินงานเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 ด้านการติดตามและตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

จากการติดตามและประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติก่อนเริ่มการดำเนินงานในสถานศึกษาในองค์ประกอบที่ 1 การจัดองค์กร และองค์ประกอบที่ 2 การวางแผน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์และผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

ตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
องค์ประกอบที่ 1 การจัดองค์กร	3.59	ดีมาก
1) สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามแนวการดำเนินงานนโยบายเรียนฟรี 15 ปี	3.66	ดีมาก
2) สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย	3.56	ดีมาก
องค์ประกอบที่ 2 การวางแผน	3.37	ดี
1) สถานศึกษามีการประชุมเพื่อการบริหารจัดการงาน	3.36	ดี
2) สถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี	3.38	ดี
3) สถานศึกษามีการวางแผนการให้เงินเหลือจ่าย	3.60	ดีมาก
4) สถานศึกษามีการวางแผนพัฒนาระบบควบคุมภายใน	3.13	ดี
5) สถานศึกษามีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน	3.38	ดี
6) สถานศึกษามีการประชุมเพื่อชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษา	3.24	ดี
รวม	3.46	ดี

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ในภาพรวมก่อนเริ่มการดำเนินงานสถานศึกษา มีผลการประเมินในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 การจัดองค์กร มีผลการประเมินระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และองค์ประกอบที่ 2 การวางแผน มีผลการประเมินระดับ ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสรุปได้ว่า สถานศึกษารับนโยบายเรียนฟรี 15 ปีมาปฏิบัติในปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 สถานศึกษามีการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักซึ่งคือ

กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารวิชาการและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามระเบียบตามความเหมาะสม ตามสายงานในแต่ละสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็กจะมีรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรโดยผู้บริหารและอาจารย์มีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดองค์ และการดำเนินงาน สำหรับสถานศึกษาอื่นๆ จะมีรูปแบบการบริหารจัดการองค์กร วางแผนการดำเนินงานโดยฝ่ายบริหาร มีรูปแบบการดำเนินงานเป็นไปตามระบบ และมีการประชุมชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ต่ออาจารย์ในสถานศึกษา ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“มีการประชุมภาคี 4 ฝ่าย เพื่อที่จะดูแลในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณรายการค่าหนังสือเรียน และกิจกรรมต่างๆ หมายถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกอย่างจะต้องเข้าในการประชุมภาคี 4 ฝ่าย มีส่วนร่วมในองค์กรต่างๆ “

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

“เราต้องรับฟังรายละเอียดจากหน่วยเหนือก่อนนะ ก็มาชี้แจงให้ครูเข้าใจ แล้วก็สำรวจปัจจัยของเราที่จะต้องที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเขา เช่นว่า นักเรียนของเราที่มีจำนวนกี่คน ต้องตั้งกรรมการในส่วนที่ต้องตั้งกรรมการ เช่น กรรมการพิจารณาในเรื่องของตำราเรียน กรรมการที่เรียกว่าภาคี 4 ฝ่าย ก็ต้องตั้งและดำเนินการไปตามกระบวนการนั้น”

ผู้บริหาร 3/ 26 ก.พ. 2553

“โรงเรียนจัดการองค์กรได้ทัน เมื่อโรงเรียนรับนโยบายมาก็จะมีการนัดหมายประชุมครู และมีการมอบหมายในที่ประชุม ชี้แจงนโยบายให้ครู ครูที่ปรึกษารับนโยบายและเตรียมความพร้อม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบหลัก มีคำสั่งโรงเรียนแต่งตั้งมอบหมายหน้าที่ ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายตรวจรับ ฝ่ายครูที่ปรึกษาเป็นฝ่ายแจกหนังสือเรียนให้เด็ก เป็นต้น”

ครู พ/ 24 ก.พ. 2553

“โรงเรียนเราทำงานเป็นที่มจะแบ่งส่วนรับผิดชอบกัน ยกตัวอย่างเช่น พวกหนังสือเรียนก็วิชาการ เลื่อนผ่านนักเรียนก็กิจการนักเรียนหรือปกครองดูแล สมุดก็เรื่องของการบริหารทั่วไป”

“โรงเรียนเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการ ภาควิ 4 ฝ่ายมาร่วมพิจารณา ของโรงเรียนอื่นไม่รู้เป็นไงนะแต่ของโรงเรียนนี้ คณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่ายก็อยู่ในคณะกรรมการสถานศึกษาครั้งหนึ่งละ”

ครู จ/ 5 มี.ค. 2553

สำหรับการแต่งตั้งคณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่าย พบว่า สถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้ง คณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่าย จากการเสนอชื่อของอาจารย์และผู้บริหารของสถานศึกษาแล้วขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจำนวนคณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่ายครบ ทุกฝ่าย สัดส่วนของคณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่ายต่อจำนวนนักเรียนสอดคล้องกับที่แนบนโยบาย กำหนด บทบาทในการดำเนินงานของคณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่าย คือ เข้าร่วมพิจารณาให้ความ เห็นชอบเกี่ยวกับการคัดเลือกหนังสือเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการติดตาม ตรวจสอบ สถานศึกษามีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่าย โดยแต่งตั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคณะกรรมการภาควิ 4 ฝ่าย หรือแต่งตั้งผู้ปกครอง เครือข่ายเป็นคณะกรรมการจากผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน แต่งตั้งประธานนักเรียนใน ระดับประถมและมัธยมเป็นผู้แทนนักเรียน ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“โรงเรียนใช้โครงสร้างองค์กรเดิมในการบริหารตามนโยบายเรียนฟรี และ มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางในการ ดำเนินการ คณะกรรมการบริหารโรงเรียนทำหน้าที่นี้เทศ ติดตาม ประเมินผล”

ผู้บริหาร 1/ 8 มี.ค. 2553

“เมื่อมีการคัดเลือกหนังสือแล้ว ต้องเอามาเข้าภาควิ 4 ฝ่าย ภาควิ 4 ฝ่ายก็ “ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือเรียนที่ต้องคัดเลือก”

ผู้บริหาร 6/ 25 ก.พ. 2553

“การประสานงานกับภาควิ 4 ฝ่ายยุ่งยาก ตลอดจนขาดความรู้ความ เข้าใจในการดำเนินงานบางขั้นตอน”

ผู้บริหาร 9/ 15 มี.ค. 2553

สถานศึกษามีการประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยฝ่ายบริหาร หัวหน้างาน และขอความเห็นชอบแผนการดำเนินงานจากคณะกรรมการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ซึ่งสถานศึกษาปรับแผนการดำเนินงาน แผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในนโยบาย เพิ่มความรอบคอบและรัดกุมในการดำเนินงาน การใช้จ่ายเงินงบประมาณมากขึ้น ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“การกำหนดนโยบายไม่ได้แตกต่างไปจากเดิม แต่การกำหนดเม็ดเงินในการใช้จะแตกต่างออกไป เพราะว่าจากเดิมเราสามารถเรียกเก็บระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองได้ตามภารกิจที่เราทำ แต่พอมีงบประมาณเรียนฟรีเข้ามา มันถูกขีดกรอบจำกัดเอาไว้ด้วยการไม่ให้เก็บเงินในส่วนของบางรายการ เช่น ค่าเข้าค่ายลูกเสือ พอมีการขีดกรอบปุ๊บ เด็กก็จะถูกจำกัดในการใช้เงิน เพราะฉะนั้นกิจกรรมยังคงเดิม แต่กรอบเงินงบประมาณถูกตัดออกไปเพราะฉะนั้นการบริหารจัดการก็จะฝืดขึ้น”

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

“การวางแผนการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงแน่นอน เพราะว่าจากเดิมเราเคยเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครอง แต่พอมีนโยบายตรงนี้เข้ามา ก็ต้องปรับแผน และก็ที่สำคัญที่สุดก็คือต้องมีการบริหารจัดการให้แน่นอนและชัดเจน เพราะมีกำหนดระยะเวลาที่จะดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องการเงิน”

ผู้บริหาร 4/ 26 ก.พ. 2553

“มีการวางแผนเตรียมการตั้งแต่โรงเรียนยังไม่เปิด และนำนักเรียนมาทำความเข้าใจ รวมทั้งผู้ปกครองและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เข้ามารับรู้การจัดการไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม เพียงแต่ทำให้ดีขึ้น”

ครู ๗/ 19 มี.ค. 2553

สถานศึกษามีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ได้รับนโยบายจากนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ และมีการวางแผนการดำเนินการใช้เงินเหลือจ่ายจากส่วนต่างๆ ในกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันนโยบายเรียนฟรี 15 ปี เช่น มีการนำเงินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมาเฉลี่ยกับเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเนื่องจากนักเรียน

มัธยมศึกษาตอนต้นมีกิจกรรมมากกว่า มีการบูรณาการการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาร่วมกับการเข้าค่ายลูกเสือ เป็นต้น สำหรับการพัฒนาระบบควบคุมภายใน พบว่าไม่มีการจัดระบบควบคุมภายในในเรื่องนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ แยกต่างหากจากระบบควบคุมภายในที่สถานศึกษาจัดทำอยู่ ซึ่งคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีบทบาทในการช่วยเหลือและแก้ปัญหา สถานศึกษามีการปฏิบัติงานตามกรอบระยะเวลาในปฏิทินการดำเนินงานที่นโยบายกำหนด โดยพยายามที่จะไม่ดำเนินงานเกินกำหนดเวลาของนโยบาย สถานศึกษามีการประชุมชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจารย์ ผู้ปกครองและชุมชน ดังมีข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“โรงเรียนก็แจ้งนโยบายให้คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน เชิญผู้ปกครองนักเรียนประชุมเลือกเป็นคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย”

“มีการติดตามตรวจสอบภายใน โรงเรียนมีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสพท. และได้รับการติดตามจากสพท.ตลอดเวลา”

ผู้บริหาร 8/ 15 มี.ค. 2553

“การพัฒนาระบบตรวจสอบภายในเกี่ยวกับนโยบาย ก็ตรวจสอบตามปกติเพราะอยู่ในเรื่องของการตรวจสอบอยู่แล้ว”

ครู ก/ 5 มี.ค. 2553

“ฝ่ายงบประมาณบอกครูว่าสามารถนำเงินที่เหลือจ่ายไปใช้ในกิจกรรมอื่นของนโยบายได้ กิจกรรมที่จัดบางกิจกรรมเงินไม่เพียงพอโรงเรียนก็ใช้การเฉลี่ยอย่างเช่น นักเรียนม. 2 และม.3 จะใช้เงินเข้าค่ายคนละ 650 บาท นักเรียนม. 1 ใช้ไม่ถึงเพราะเข้าค่ายในโรงเรียน โรงเรียนก็นำเงินค่ากิจกรรมของม.1 มาเฉลี่ยให้นักเรียนม.อื่น โรงเรียนพยายามไม่รบกวนค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง”

“โรงเรียนไม่มีการพัฒนาระบบควบคุมภายในในเรื่องเรียนฟรีโดยเฉพาะ ไม่มีการตรวจสอบการดำเนินงาน”

ครู ย/ 24 ก.พ. 2553

2.2.2 ผลการเปรียบเทียบของค้ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด

จากการศึกษากระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบของค้ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบของค้ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	9.081(a)	62	.146	1.260	.122
Intercept	1268.378	1	1268.378	10908.552	.000
PROVINCE	.762	5	.152	1.311	.261
EDU	.072	2	.036	.311	.733
SIZE	.097	3	.032	.279	.840
PROVINCE * EDU	.685	10	.068	.589	.822
LEVELEDU * SIZE	1.311	6	.218	1.879	.086
PROVINCE * SIZE	1.869	15	.125	1.071	.386
PROVINCE * EDU * SIZE	5.021	21	.239	2.056	.006
Error	21.743	187	.116		
Total	3061.519	250			
Corrected Total	30.824	249			

a. R Squared = .295 (Adjusted R Squared = .062)

จากตาราง พบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด ส่งผลต่อกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา ก่อนเริ่มการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัด เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ส่งผลต่อกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติก่อนเริ่มการดำเนินงานในสถานศึกษา เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนกระบวนการนำนโยบาย

เรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติก่อนเริ่มดำเนินงานในสถานศึกษา ซึ่งมีระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัดต่างกันมาเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด-ต่ำสุด 3 อันดับ ได้ผลดังตารางที่ 4.9

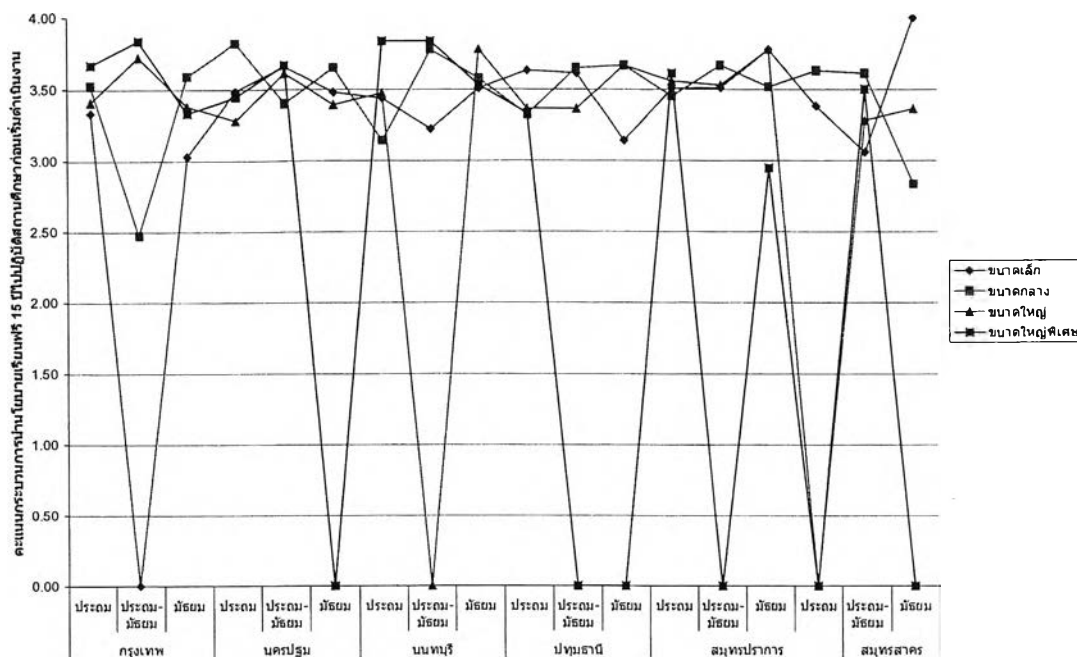
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด-ต่ำสุดของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติก่อนเริ่มการดำเนินงานในสถานศึกษา

จังหวัด	ขนาดสถานศึกษา	ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	S.D.
สมุทรสาคร	เล็ก	มัธยมศึกษา	4.00	0.34
นนทบุรี	ใหญ่พิเศษ	ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	3.83	0.34
นนทบุรี	ใหญ่พิเศษ	ประถมศึกษา	3.83	0.24
กรุงเทพ	ใหญ่พิเศษ	ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	3.83	0.34
สมุทรปราการ	ขนาดใหญ่พิเศษ	มัธยมศึกษา	2.94	0.34
สมุทรสาคร	ขนาดกลาง	มัธยมศึกษา	2.83	0.34
กรุงเทพ	ขนาดกลาง	ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	2.47	0.24

จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัดส่งผลต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติก่อนเริ่มการดำเนินงานในสถานศึกษา โดยสถานศึกษาขนาดเล็ก เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร มีค่าเฉลี่ยคะแนนกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติก่อนเริ่มดำเนินงานในสถานศึกษาสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 สถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติก่อนเริ่มดำเนินงานในสถานศึกษาน้อยสุด คือสถานศึกษาขนาดกลาง เปิดสอนในระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47

ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยคะแนนกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติก่อนเริ่มดำเนินงานในสถานศึกษา เขียนเป็นกราฟแสดงไว้ในแผนภาพที่ 4.2

แผนภาพ 4.2 ค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ประกอบก่อนเริ่มการดำเนินงานของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติของสถานศึกษา

2.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

การติดตามและประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษาระหว่างการดำเนินงานของสถานศึกษาได้ติดตามและประเมิน องค์ประกอบที่ 3 การประชาสัมพันธ์ องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ องค์ประกอบที่ 5 การจัดซื้อหนังสือเรียน องค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน องค์ประกอบที่ 7 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน องค์ประกอบที่ 8 การติดตามและตรวจสอบ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์และผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานของสถานศึกษาในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

ตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบาย
เรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติของสถานศึกษา

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
องค์ประกอบที่ 3 การประชาสัมพันธ์	3.30	ดี
1) สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์นโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ	3.30	ดี
องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์	3.34	ดี
1) สถานศึกษามีการแจ้งสิทธิ์เรียนฟรีต่อผู้ปกครองและนักเรียน	3.70	ดีมาก
2) สถานศึกษามีการตรวจสอบจำนวนนักเรียนที่มีสิทธิ์	3.36	ดี
3) สถานศึกษามีการสำรวจการสละสิทธิ์	3.83	ดีมาก
4) สถานศึกษามีการการจัดทำข้อมูลและรายงานข้อมูลจำนวนนักเรียน สละสิทธิ์	2.80	ดี
5) สถานศึกษามีการตอบแทนผู้สละสิทธิ์	2.42	พอใช้
องค์ประกอบที่ 5 การจัดซื้อหนังสือเรียน	3.21	ดี
1) สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ	3.36	ดี
2) สถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูผู้สอนในแต่ละช่วงชั้นเป็นผู้คัดเลือก หนังสือเรียน	2.99	ดี
3) สถานศึกษาจัดทำบัญชีหนังสือเรียน 8 กลุ่มสาระฯ เพื่อเสนอผ่านความ เห็นชอบจากคณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย	3.64	ดีมาก
4) สถานศึกษามีการจัดซื้อหนังสือเรียนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ	2.77	ดี
5) สถานศึกษาลงบัญชีวัสดุหนังสือเรียน	3.26	ดี
6) สถานศึกษาจัดระบบการยืมคืนหนังสือเรียนให้แก่นักเรียนทุกคน	3.97	ดีมาก
7) สถานศึกษารายงานการจัดซื้อหนังสือเรียนให้ สพท. ทราบ	3.90	ดีมาก
องค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียน และอุปกรณ์การเรียน	3.69	ดีมาก
1) สถานศึกษามีการชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับการจัดซื้อเครื่องแบบ นักเรียน / อุปกรณ์การเรียน	3.81	ดีมาก
2) สถานศึกษามีการแต่งตั้งผู้จ่ายเงิน	3.78	ดีมาก
3) สถานศึกษามีหลักฐานแสดงการจ่ายเงินให้กับนักเรียนผู้ปกครอง	3.78	ดีมาก

ตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบาย
เรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติของสถานศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
4) สถานศึกษามีการติดตามใบเสร็จรับเงินจากนักเรียน/ผู้ปกครอง	3.69	ดีมาก
5) สถานศึกษามีการติดตาม/ดูแลนักเรียนให้มีเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน	3.56	ดีมาก
6) สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงานให้ สพท. ทราบ	3.88	ดีมาก
องค์ประกอบที่ 7 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.78	ดีมาก
1) สถานศึกษามีการกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย	3.53	ดีมาก
2) สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนครบตามที่นโยบายกำหนด	3.86	ดีมาก
3) สถานศึกษาใช้จ่ายเงินงบประมาณดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ	3.98	ดีมาก
องค์ประกอบที่ 8 การติดตามและตรวจสอบ	3.41	ดี
1) สถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการควบคุมภายในในเรื่องนโยบายเรียนฟรี 15 ปี	3.25	ดี
2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการดำเนินงานตามแผนนโยบายเรียนฟรี 15 ปี	3.46	ดี
3) สถานศึกษาดำเนินการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ภายในสถานศึกษา	3.44	ดี
4) สถานศึกษามีการรายงานผลการดำเนินงานต่อ สพท.	3.43	ดี
รวม	3.46	ดี

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ภาพรวมระหว่างการดำเนินงานของสถานศึกษา มีผลการประเมินในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 7 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีผลการประเมินระดับ ดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 รองลงมาคือองค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน มีผลการประเมินระดับ ดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 5 การจัดซื้อหนังสือเรียน มีผลการประเมินในระดับ ดี และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในระหว่างที่มีการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี แยกเป็นองค์ประกอบดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 3 การประชาสัมพันธ์ สถานศึกษาได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบทั้งการทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประกาศหน้าเสาธง การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของสถานศึกษา เป็นต้น ซึ่งการประชาสัมพันธ์ที่ได้ผลมากที่สุดคือการที่สถานศึกษาแจกหนังสือราชการให้กับนักเรียนนำไปให้กับผู้ปกครองเพื่อเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมฟังการอธิบายรายละเอียดขั้นตอนในการดำเนินงานของสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาบางแห่งให้ความสำคัญกับผู้ปกครองเครือข่าย โดยเชิญผู้ปกครองเครือข่ายเข้าร่วมประชุมฟังการอธิบายรายละเอียดในการดำเนินงานของสถานศึกษาร่วมกับอาจารย์ในสถานศึกษา ทำให้ผู้ปกครองเครือข่ายมีส่วนร่วมในการชี้แจงประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสถานศึกษาให้กับผู้ปกครองนักเรียนคนอื่นๆ ที่ยังไม่เข้าใจแนวทางการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสถานศึกษาให้มีความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งการที่สถานศึกษาขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเครือข่ายเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษามากขึ้น ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์หลายอย่างพอรับทราบนโยบายแล้วประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน เวลาประกาศรับสมัครนักเรียนก็ประกาศออกไป จากนั้นก็จะเชิญผู้ปกครองมาประชุมเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องนี้ ที่โรงเรียนประชุมประมาณ 4-5 ครั้ง พอประชุมก็จะประชาสัมพันธ์ตรงนี้ ผู้ปกครองก็จะรับทราบ”

ผู้บริหาร 4/ 26 ก.พ. 2553

“โรงเรียนประชาสัมพันธ์ในการประชุมผู้ปกครอง ประชาสัมพันธ์ผ่าน web site ของโรงเรียน ทำเอกสารเผยแพร่”

ผู้บริหาร 1/ 8 มี.ค.2553

“โรงเรียนเชิญผู้ปกครองเครือข่ายเข้าประชุมฟังการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวนโยบายร่วมกับครูในโรงเรียน แล้วเราก็ช่วยโรงเรียนประชาสัมพันธ์ต่อให้ผู้ปกครองที่ยังไม่เข้าใจ หรือบางที่มีผู้ปกครองไม่เข้าใจโทรมาถามแล้วเราไม่รู้ เราก็ช่วยประสานงานกับทางโรงเรียนอีกทีหนึ่ง”

ผู้ปกครองนักเรียน A / 26 ก.พ. 2553

ปัญหาในการประชาสัมพันธ์คือ การโฆษณาที่ไม่ชัดเจนทางโทรทัศน์ทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประชุมชี้แจงรายละเอียดทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสถานศึกษา ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“ในการประชาสัมพันธ์เรียนฟรี โรงเรียนใช้การประชุมผู้ปกครอง และก๊องเว็บ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เกิดจากผู้ปกครองตีความเข้าใจตัวเอง ต้องยอมรับว่าผู้ปกครองเข้าประชุมไม่ครบ 100% และส่วนที่มาไม่ประชุมจะเป็นส่วนที่ดีความเข้าใจตัวเองว่า คำว่าเรียนฟรีจะต้องฟรีทั้งหมด แต่โรงเรียนก็มีการชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจและนำไปชี้แจงต่อผู้ปกครอง”

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

“มีการโฆษณาเกินความจริง ทั้งๆ ที่ภาระผู้ปกครองก็รับเท่าเดิมคือยังต้องเสียค่าเทอมเท่าเดิม การเรียนการสอนก็เหมือนเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง”

ผู้ปกครอง H/ 11 มี.ค. 2553

ข้อเสนอแนะในการประชาสัมพันธ์นโยบายเรียนฟรี 15 ปี คือ ควรมีสื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจนเกี่ยวกับที่มาและความสำคัญของนโยบาย การจัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน แนวการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ให้กับผู้ปกครอง เพื่อที่ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของนโยบายมากกว่าแค่นโยบายหาเสียงของรัฐบาล ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“ต้องชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจว่าในส่วนที่รัฐรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเรียนนั้นมีอะไรบ้าง และผู้ปกครองต้องมีส่วนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่จำเป็น นอกเหนือจากที่ได้รับจากรัฐมีอะไรบ้าง เพราะขณะนี้ผู้ปกครองจะขาดจรรยาบรรณมากขึ้นและไม่ยอมเสียค่าใช้จ่ายอะไรเลย ทั้งที่ก่อนหน้านี้จะมีนโยบายเรียน

ฟรีผู้ปกครองยอมเสียเท่าไรเท่ากัน แต่พอมีนโยบายนี้ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระให้ไปบางส่วน ผู้ปกครองบางส่วนเลยจะไม่ยอมเสียอะไรอีกเลยทั้งที่ทางโรงเรียนชี้แจงในการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายส่วนอื่นที่ไม่อยู่ในนโยบายเรียนฟรีก็ตาม ต้องแก้ไขในประเด็นนี้ให้ได้"

ผู้ปกครอง J/ 11 มี.ค. 2553

องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจข้อมูลนักเรียนสละสิทธิ์ สถานศึกษามีการแจ้งสิทธิ์ค่าเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน การสละสิทธิ์รับเงินค่าเครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียนหลายวิธี ได้แก่ แจกหนังสือราชการให้นักเรียนนำไปให้ผู้ปกครองเพื่อสอบถามความสมัครใจ สอบถามจากผู้ปกครองขณะเข้าร่วมประชุม เป็นต้น โดยสถานศึกษาไม่มีการณรงค์ให้ผู้ปกครองสละสิทธิ์เพียงแต่มีการชี้แจงให้ผู้ปกครองรับทราบว่าผู้ปกครองสามารถสละสิทธิ์ที่จะไม่รับเงินค่าเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนได้ สำหรับเงินที่ผู้ปกครองสละสิทธิ์ฝ่ายการเงินของสถานศึกษาจะเก็บไว้เพื่อรอโอนคืนสพฐ. ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

"โรงเรียนไม่ได้รณรงค์ ผู้ปกครองเขาไม่เอาเอง เขาขอแสดงความจำนงว่าไม่ขอรับ โรงเรียนต้องคอยดูแลเวลาจ่ายเงินว่านักเรียนคนนี้สละเครื่องแบบนักเรียนคนนี้นะสละสิทธิ์ค่าอุปกรณ์ เพื่อป้องกันการจ่ายเงินผิดพลาด"

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

"ไม่รณรงค์ให้สละสิทธิ์ เนื่องจากภาพรวมนักเรียนโรงเรียนเราเป็นผู้ที่มีเศรษฐกิจปานกลางถึงต่ำ เพียงแต่ถามความประสงค์ ถ้าไม่ประสงค์ให้ยื่นความจำนงว่าไม่ประสงค์ ก็ไม่มีผู้ยื่นความประสงค์"

ผู้บริหาร 3/ 26 ก.พ. 2553

"พอโรงเรียนประชุมเสร็จก็จะสอบถามโดยให้กรอกเอกสารว่ายินดีจะสละสิทธิ์หรือไม่ แล้วโรงเรียนก็ส่งไปที่สำนักงานเขต ว่ามีเด็กนักเรียนกี่คน สละสิทธิ์กี่คน โรงเรียนไม่มีการรณรงค์ให้สละสิทธิ์ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ปกครอง โรงเรียนจะพูดกลาง ๆ แต่ที่นี้นักเรียนสละสิทธิ์น้อย นักเรียนมาจากชุมชนแออัด ส่วนใหญ่เด็กนักเรียนที่สละสิทธิ์ก็เป็นลูกข้าราชการ ตำรวจ ทหาร ที่สามารถเบิกได้"

ครู จ/ 5 มี.ค.2553

สถานศึกษาที่มีการสละสิทธิ์ของผู้ปกครองและนักเรียน สถานศึกษาจะจัดทำข้อมูลนักเรียนสละสิทธิ์และ รายงานข้อมูลจำนวนผู้สละสิทธิ์แจ้งให้ สพฐ. ทราบ แต่สำหรับสถานศึกษาที่ไม่มีการสละสิทธิ์ สถานศึกษาจะไม่มีการจัดทำข้อมูลและรายงานข้อมูลแก่ สพฐ. สำหรับการตอบแทนผู้สละสิทธิ์พบว่า สถานศึกษาแต่ละแห่งมีการตอบแทนผู้สละสิทธิ์แตกต่างกัน มีทั้งการประกาศเกียรติคุณต่อนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมประชุม มอบใบประกาศนียบัตรจากสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“โรงเรียนยกย่อง ชมเชย ชื่นชม ในความเสียสละ และมีการประกาศเกียรติคุณให้กับคนที่สละสิทธิ์”

ผู้บริหาร 1/ 8 มี.ค.2553

“สำหรับผู้สละสิทธิ์ทางโรงเรียนก็จะมีประกาศนียบัตรของโรงเรียนออกให้”

ครู ก/ 5 มี.ค. 2553

“สำหรับคนที่สละสิทธิ์บางที่เขามีประกาศนียบัตรให้ แต่ที่นี้จะประกาศเกียรติคุณให้ โดยประกาศหน้าเสาธง และประกาศตอนประชุมผู้ปกครองว่ามีผู้ปกครองคนใดบ้างสละสิทธิ์”

ครู จ/ 5 มี.ค.2553

“มีผู้สละสิทธิ์น้อย เพราะโรงเรียนของเราผู้ปกครองเด็กมีรายได้ระดับปานกลางถึงต่ำ จึงไม่ค่อยมีการสละสิทธิ์ และ ไม่มีการมอบใบประกาศเกียรติคุณให้ผู้สละสิทธิ์ ไม่มีการตอบแทนผู้สละสิทธิ์”

ครู ย/ 24 ก.พ. 2553

องค์ประกอบที่ 5 การจัดซื้อหนังสือเรียน พบว่า การคัดเลือกหนังสือเรียนดำเนินการโดยให้ครูประจำวิชาคัดเลือกหนังสือจากทุกสำนักพิมพ์ตามรายการในบัญชีหนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ เสนอรายชื่อหนังสือเรียนต่อหัวหน้ากลุ่มสาระฯ เสนอต่อไปยังคณะกรรมการวิชาการ เพื่อรวบรวมรายชื่อหนังสือทุกกลุ่มสาระฯ และเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย เพื่อขอผ่านความเห็นชอบในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ เพื่อดำเนินการจัดซื้อตามระเบียบพัสดุ ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“เรามีกรรมการคัดเลือกหนังสือเรียน สมมติว่าเป็นกลุ่มภาษาต่างประเทศเขาก็จะมีกรรมการคัดเลือก คัดเลือกเสร็จแล้วเขาก็เสนอกรรมการบริหารวิชาการ รองบริหารวิชาการและกรรมการบริหารวิชาการให้ความเห็นชอบและกึ่งลงนาม เห็นชอบเสร็จก็เสนอภาคี 4 ฝ่าย พอคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่ายให้ความเห็นชอบก็จัดซื้อ”

ผู้บริหาร 3/ 26 ก.พ. 2553

“ครูทุกกลุ่มสาระฯ จะต้องมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือเรียน ภาคี 4 ฝ่าย ก็คือ ตัวแทนครู ตัวแทนชุมชน ตัวแทนผู้ปกครอง และก็นักเรียน นักเรียนก็จะมีส่วนร่วมด้วยในการคัดเลือกกิจกรรมต่างๆ รวมถึงหนังสือเรียน เด็กก็จะเข้ามาดูว่าหนังสือเรียนที่เราคิดไป เขาโอเคไหม”

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

“การซื้อหนังสือเรียนแต่ละกลุ่มสาระฯจะประชุมกันว่าจะใช้หนังสืออะไรของสำนักพิมพ์ใด ยื่นชื่อหนังสือให้วิชาการรวบรวม แล้วผู้อำนวยการโรงเรียนเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่ายมาร่วมพิจารณาหนังสือเรียน แต่ส่วนใหญ่คณะกรรมการเขาก็ให้เกียรติอาจารย์ผู้สอน เขาก็จะเลือกตามอาจารย์”

ครู ๑/ 5 มี.ค. 2553

การจัดซื้อหนังสือเรียนสถานศึกษาจะส่งหนังสือประกาศหาผู้จัดซื้อหนังสือเรียนไปยังร้านค้าหรือสำนักพิมพ์เพื่อให้ร้านค้า สำนักพิมพ์มายื่นซองประมูล คณะกรรมการจัดซื้อที่ได้รับการแต่งตั้งก็จะดำเนินการคัดเลือก ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งมีแนวทางในการดำเนินงานแตกต่างกัน ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็กดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียนผ่านร้านค้าโดยให้ร้านค้าจัดหนังสือเรียนตามรายการหนังสือเรียนที่สถานศึกษากำหนดในทุกรายวิชาเนื่องจากสถานศึกษามีนักเรียนน้อย สถานศึกษาขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจะสั่งซื้อหนังสือเรียนจากร้านค้าและสำนักพิมพ์โดยมีรูปแบบการสั่งซื้อดังนี้

- สั่งซื้อหนังสือเรียนทุกรายวิชาจากร้านค้า

- สั่งซื้อเป็นรายวิชาจากหลายๆ ร้านค้าหรือสำนักพิมพ์ โดยการเลือกสั่งซื้อหนังสือเรียนที่สถานศึกษาต้องการจากร้านค้าหรือสำนักพิมพ์ที่ให้ราคาถูกที่สุด

"โรงเรียนจะสั่งซื้อหนังสือเรียนจากหลายๆ สำนักพิมพ์ เกณฑ์ในการเลือกคือ โรงเรียนจะพิจารณาเป็นรายวิชาไปและเลือกสำนักพิมพ์หรือร้านค้าที่ให้ราคาถูกที่สุด เช่น อาจารย์สอนวิชาคณิตศาสตร์ม.1 เลือกหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ ก. โรงเรียนก็จะพิจารณาเลือกหนังสือเรียนจากร้านค้าหรือสำนักพิมพ์ที่ส่งเข้ามาโดยการเทียบราคาซึ่งโรงเรียนก็จะเลือกร้านค้าที่ให้ราคาถูกสุด"

ผู้บริหาร 7/ 13 มี.ค. 2553

"พอคัดเลือกหนังสือเรียนเสร็จ ก็ดำเนินการส่งรายการหนังสือเรียนไปยังร้านค้าผู้เป็นตัวแทนจำหน่าย สำนักพิมพ์ให้เขามายื่นซอง แล้วก็แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามวิธีพิเศษ ครั้งแรกมายื่นซอง 5 ร้านค้า แต่ยังได้หนังสือไม่ครบ ก็เลยเปิดซองครั้งที่สองมีร้านค้ามายื่นซอง 3 ร้าน"

ครู ฉ/ 5 มี.ค. 2553

"เปิดประมูลให้ถูกต้องตามระเบียบของการจัดซื้อ แต่ว่าในวงการเรื่องหนังสือเรียนก็รู้ๆ กันอยู่ว่ามีไม่กี่ร้านก็เหมือนกับผูกขาด ร้านที่เคยขายกับโรงเรียนร้านนั้นก็ได้ เกณฑ์ในการเลือกร้านค้าคือโรงเรียนจะแจ้งรายการหนังสือเรียนที่ต้องการ แจ้งเป็นระดับชั้น ชั้นละก็รายการ รวบเบ็ดเสร็จแล้วราคาหนังสือต้องไม่เกินวงเงินเท่านี้ ถ้าร้านที่เสนอเข้ามาตามเกณฑ์และมีหนังสือครบก็จะได้รับการประมูล"

ครู ย/ 24 ก.พ. 2553

สถานศึกษามีการลงทะเบียนหนังสือเรียนโดยฝ่ายพัสดุ หรือห้องสมุด สถานศึกษาบางแห่งฝ่ายพัสดุจะดำเนินการตามระเบียบพัสดุด้วยการลงจำนวนหนังสือเรียนที่จัดซื้อ ส่วนห้องสมุดจะลงรหัสหนังสือเรียน สำหรับหนังสือเรียนที่เหลือจะถูกเก็บรักษาไว้ในห้องสมุด การจัดระบบการยืมหนังสือเรียนให้นักเรียนทุกคนมี 2 วิธี คือ วิธีแรก สถานศึกษาจะมีการจัดหนังสือเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระให้อาจารย์ประจำชั้นแจกให้กับนักเรียนในวันเปิดภาคเรียนและเรียกคืนในวันสุดท้าย

ของการสอบปลายภาค โดยให้อาจารย์ประจำชั้นตรวจสอบจำนวนหนังสือเรียนและสภาพหนังสือเรียน วิธีที่สอง สถานศึกษามอบหมายให้อาจารย์ประจำวิชาเป็นผู้รับผิดชอบในการแจกและเรียกคืนหนังสือเรียนกับนักเรียน พร้อมทั้งสำรวจจำนวนและสภาพของหนังสือเรียนที่ได้รับคืนเพื่อแจ้งต่อหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ให้ดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียนทดแทนหนังสือที่ไม่ได้รับคืนและชำรุด

“การจัดระบบยืมคืน โรงเรียนก็จะให้อาจารย์ประจำวิชารับผิดชอบในการแจกหนังสือเรียนและเก็บหนังสือจากเด็ก”

ครู ก/ 5 มี.ค. 2553

“พอรับหนังสือเรียนมาแล้ว พักตร์ดำเนินการตามระเบียบพัสดุ ลงจำนวนหนังสือเรียนที่จัดซื้อ ห้องสมุดลงรหัสและแจกให้ครูประจำชั้นแจกให้นักเรียนที่เหลือก็คงไว้ในห้องสมุด พอคืนก็ให้อาจารย์ประจำวิชาเรียกคืนและเช็คจำนวนเช็คสภาพหนังสือเรียน”

ครู ข/ 5 มี.ค. 2553

“โรงเรียนลงทะเบียนหนังสือเรียน มอบหมายให้ครูประจำชั้นรับผิดชอบในการแจกหนังสือเรียนให้กับนักเรียน ให้นักเรียนเซ็นชื่อขอยืม”

ครู ง/ 22 มี.ค. 2553

การเรียกคืนหนังสือเรียนจากนักเรียนพบว่า ในกรณีที่นักเรียนทำหนังสือหายหรือชำรุดมากจนไม่สามารถใช้งานได้ ผู้ปกครองจะหาซื้อหนังสือเรียนใหม่มาให้สถานศึกษา ดังข้อความสนับสนุนต่อไปนี้

“เด็กที่ทำหายก็ต้องไปหาซื้อคืนโรงเรียนให้ครบ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกอันคือ สำนักพิมพ์ไม่พิมพ์แล้ว ก็หามาคืนครูไม่ได้ ก็ต้องแทงจำหน่ายไป”

ผู้บริหาร 6/ 25 ก.พ. 2553

“นักเรียนยังคืนหนังสือเรียนไม่ครบหรือก ปิดเทอมแล้ว ก็ต้องโทรทวงโทรตาม พยายามตามหนังสือคืนให้ได้มากที่สุด ถ้านักเรียนทำหนังสือหายพ่อแม่

บางคนเขาก็กระตือรือร้นไปหาซื้อคืน บางคนก็จ่ายเป็นเงินมา ยังไม่รู้เลยว่า
จ่ายเงินมาให้แทนเนียจะถูกระเบียบไหม"

ครู จ/ 5 มี.ค. 2553

ในประเด็นของหนังสือเรียนที่สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดซื้อ หลังจากที่สถานศึกษารับ
นโยบายเรียนฟรี 15 ปีมาปฏิบัติทำให้การดำเนินการแตกต่างจากการดำเนินการเดิมและมี
ข้อจำกัดในหลายประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ในการคัดเลือกหนังสือเรียนมีข้อจำกัดในเรื่องแหล่งข้อมูลในการเลือกหนังสือ
เรียนของครูผู้สอน โดยต้องเลือกหนังสือเรียนตามรายการในบัญชีหนังสือเรียนของ
กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในเว็บไซต์

ประเด็นที่สอง การคัดเลือกหนังสือเรียนมีขั้นตอนหลายขั้นตอน เพราะเมื่อครูผู้สอนทำการ
เลือกหนังสือเรียนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนแล้ว ต้องมีกระบวนการพิจารณาคัดเลือกหนังสือ
เรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ก่อนดำเนินการจัดซื้อ

ประเด็นที่สาม คณะกรรมการผู้เข้าร่วมการคัดเลือกไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการสอน
ไม่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหา ไม่รู้จักกับสภาพเด็กนักเรียนของโรงเรียน

"หนังสือเรียนของเดิมคุณสามารถเลือกใช้นักเรียนได้ตามความ
ต้องการของครู ที่จะใช้ในการสอนวิชาต่างๆ แต่พอมีนโยบายเรียนฟรีเข้ามาเนีย
ถูกขีดกรอบด้วยรายการหนังสือว่าจะต้องเลือกสำนักพิมพ์นี้เท่านั้น รายการนี้
เท่านั้น เพราะฉะนั้นครูก็ต้องบังคับให้เขาเลือกตามที่เขาไม่อยากจะใช้ เวลาซื้อ
หนังสือต่างๆ จะเลยต้องถูกกองเอาไว้ แต่ครูก็ยังยึดในตำรับตำราที่มีอยู่เดิม เขา
ก็ยังต้องทำซีทเพิ่ม เพราะฉะนั้นในการทำซีทเพิ่มให้เด็กมันก็กลายเป็น
งบประมาณที่เพิ่มที่โรงเรียนอยู่ดี ก็จะไปเบียดเงินอุดหนุนที่เด็กที่ได้รับมา"

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

"เมื่อมีการคัดเลือกหนังสือแล้ว ต้องเอามาเข้าภาคี 4 ฝ่าย ภาคี 4 ฝ่าย
เป็นตาสีตาสาก็มี ชาวบ้านก็มี เขาจะรู้ใหม่ว่าหนังสือเรียนฉบับนี้มันดี"

ผู้บริหาร 6/ 25 ก.พ. 2553

“ครูไม่ได้หนังสือเรียนตามคุณภาพที่ต้องการ ด้วยข้อจำกัดของสำนักพิมพ์และงบประมาณ”

ครู ข/ 12 มี.ค. 2553

ประเด็นที่สี่ งบประมาณที่จัดสรรให้กับสถานศึกษาน้อยเกินไป การจัดซื้อหนังสือเรียนภายใต้งบประมาณที่จำกัดทำให้ครูไม่สามารถเลือกหนังสือเรียนที่มีคุณภาพดี ๆ ได้ในบางรายวิชา

ประเด็นที่ห้า การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ที่มาจากประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุอย่างน้อย 1 คน สร้างความยุ่งยากให้กับสถานศึกษาและคณะกรรมการ เพราะมีการส่งมอบหนังสือเรียนหลายครั้งทำให้คณะกรรมการตรวจรับที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาไม่สามารถเข้าร่วมในการตรวจรับหนังสือเรียนทุกครั้ง

ประเด็นที่หก ร้านค้าหรือสำนักพิมพ์ไม่สามารถส่งหนังสือได้ทันตามกำหนดเวลาและไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน หนังสือเรียนในบางระดับผลิตไม่ทันเพราะมีการเปลี่ยนหลักสูตรทำให้สถานศึกษามีปัญหาในการแจกจ่ายหนังสือให้กับนักเรียน

“การกำหนดงบประมาณมาเป็นระดับชั้น โดยเฉพาะมัธยมปลายไม่เหมาะสมเพราะแต่ละกลุ่มมีวิชาเลือกเพิ่ม ต้องใช้หนังสือเรียนไม่เหมือนกันทำให้บางกลุ่มได้รับหนังสือไม่พอหรือไม่ครบทุกเล่ม”

ครู ฎ/ 12 มี.ค. 2553

“โรงเรียนไม่ได้ตั้งคณะกรรมการตรวจรับที่มาจากประชาชน อย่าลืมว่าช่วงที่ส่งหนังสือเป็นช่วงปิดเทอม โรงเรียนปิดเทอมไม่รู้จะตั้งใคร แล้วการส่งหนังสือไม่เนิ่นไม่นอน เพราะร้านค้าส่งที่หลายโรงเรียน การที่จะนัดหมายก็ลำบาก แล้วส่งหนังสือที่ก็ต้องตรวจรับใช้เวลานาน”

ครู ฉ/ 5 มี.ค. 2553

“การจัดซื้อหนังสือเรียน แต่ละโรงเรียนต้องดำเนินการในระยะเวลาใกล้เคียงกันทำให้การจัดส่งหนังสือเรียนล่าช้า”

ครู ฎ/ 12 มี.ค. 2553

ประเด็นที่เจ็ด การคืนหนังสือเรียนให้กับสถานศึกษาทำให้นักเรียนไม่กล้าที่จะจับบันทึกความรู้ลงหนังสือเรียน ไม่มีหนังสืออ่านทบทวนในกรณีที่ต้องไปสมัครเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

"เด็กที่ทำหายก็ต้องไปหาซื้อคืนโรงเรียนให้ครบ แต่ปัญหาที่เกิดอีกอันคือ สำนักพิมพ์ไม่พิมพ์แล้ว ก็หามาคืนครูไม่ได้ ก็ต้องแหงจําหน่ายไป"

ผู้บริหาร 6/ 25 ก.พ. 2553

"นักเรียนอยากเขียนบันทึกในหนังสือบ้าง ก็ทำไม่ได้ ต้องไปซื้อหนังสือใหม่มาสำหรับไว้จดบันทึก และต้องการเก็บไว้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่อยากคืนโดยเฉพาะนักเรียนมัธยม"

ครู ด/ 12 มี.ค. 2553

"นักเรียนยังคืนหนังสือเรียนไม่ครบหรือ ปิดเทอมแล้ว ก็ต้องโทรทวง โทรตาม พยายามตามหนังสือคืนให้ได้มากที่สุด ถ้านักเรียนทำหนังสือพ่อแม่บาง คนเขาก็กระตือรือร้นไปหาซื้อคืน บางคนก็จ่ายเป็นเงินมา ยังไม่รู้เลยว่าจ่ายเงินมาให้แทนเนี่ยจะถูกระเบียบไหม"

ครู จ/ 5 มี.ค. 2553

"เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในส่วนของหนังสือเรียน เพราะต้องซื้อหนังสือใหม่หมด เนื่องจากนโยบายนั้นไม่ให้นักเรียนขีดเขียนลงบนหนังสือ ก็เลยคิดว่าหากเรียนแล้วไม่ให้ขีดเขียนแล้วเวลาสอบจะเอาอะไรอ่านจึงได้ชื่อเอง อีกอย่างคือ ต้องการเก็บหนังสือไว้สำหรับสอบเข้ามหาวิทยาลัย"

ผู้ปกครอง A/ 8 มี.ค. 2553

องค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน พบว่า ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาจะให้ผู้ปกครองมารับเงินค่าเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจะดำเนินการโดยจะแจ้งให้ผู้ปกครองรับทราบถึงวันที่จะจ่ายเงินและจำนวนเงินที่ได้รับจากค่าเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน จากนั้นก็จะให้อาจารย์ที่ปรึกษารับเงินที่ฝ่ายธุรการนำไปจ่ายให้กับนักเรียนโดยให้นักเรียนกรอกรายละเอียดในหลักฐานการจ่ายเงินลงลายมือชื่อรับเงินแล้วนำเงินไปให้ผู้ปกครองดำเนินการจัดซื้อเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนตามรายการที่นโยบายกำหนดจากร้านค้าในชุมชน หรือห้างสรรพสินค้า ในกรณีที่ผู้ปกครองหรือนักเรียนไม่มารับเงินในวันเวลาที่กำหนด อาจารย์ที่ปรึกษาจะนำเงินคืนให้ฝ่ายธุรการซึ่งนักเรียนและผู้ปกครองที่ยังไม่ได้รับเงินค่าเครื่องแบบนักเรียนและ

อุปกรณ์การเรียนสามารถไปติดต่อขอรับเงินจากฝ่ายธุรการได้ การป้องกันการรับเงินซ้ำซ้อนของนักเรียนที่เข้าเรียนใหม่ สถานศึกษาจะรอให้จำนวนนักเรียนคงที่ก่อนจึงดำเนินการจ่ายเงิน ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“ทางโรงเรียนก็จะมีร้านค้าให้เด็กซื้อตามความต้องการของเขา ก็คือจ่ายเงินสด เด็กอยากซื้อกระเป๋าก็ซื้อ เด็กอยากซื้อรองเท้าก็มี ซื้อเสื้อผ้ามก็มี มีให้หมด แต่ถ้าไม่อยากซื้อที่โรงเรียนจัดให้ก็สามารถเอาไปซื้อตามห้างอะไรก็ได้ แล้วก็ให้เอาใบเสร็จที่กำกับภาษีมาคืนให้ที่ปรึกษา โดยกำหนดวันให้เขา”

ผู้บริหาร 6/ 25 ก.พ. 2553

“อาจารย์ที่ปรึกษารับเงินจากการเงินตามจำนวนนักเรียนไปให้นักเรียนและสรุปรายชื่อก่อนว่านักเรียนมารับเท่านี้ ไม่มารับเท่านี้แล้วส่งเงินที่เหลือคืนการเงิน โดยให้นักเรียนเซ็นชื่อลงในใบรายชื่อ พอรับเงินไปแล้วในเรื่องค่าเสื้อผ้า และค่าอุปกรณ์เขาจะเอาใบเสร็จมาส่งคืน”

“ในเทอมที่ 2 ก็บอกเด็กว่าได้รับสิทธิ์อะไรแล้วก็ให้ไปซื้อแล้วเก็บใบเสร็จมาให้อาจารย์ที่ปรึกษา ก็จะจ่ายเงินให้กับนักเรียน”

ครู ฉ/ 5 มี.ค. 2553

“ไม่มีปัญหาเรื่องการรับเงินซ้ำซ้อน เพราะโรงเรียนจะเช็ค ถ้านักเรียนย้ายโรงเรียนแล้วรับเงินไปแล้วไม่คืนก็ต้องมีใบเสร็จมาให้เราว่าได้รับเงินตรงนี้ไปแล้ว บางคนไปเรียนที่ใหม่ก็คืนให้ก่อนย้ายโรงเรียน”

ครู ก/ 5 มี.ค. 2553

“วิธีป้องกันเงินซ้ำซ้อน โรงเรียนแจกซักรอให้ยอดนักเรียนคงที่มอบตัวแล้วถึงแจกเงิน”

ครู ย/ 24 ก.พ. 2553

ปัญหาที่พบในการดำเนินการคือ การติดตามใบเสร็จจากผู้ปกครอง สถานศึกษาไม่สามารถติดตามใบเสร็จได้ครบ 100 เปอร์เซ็นต์ รายการของเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนที่ผู้ปกครองนำไปจัดซื้อไม่ถูกต้อง และใบเสร็จที่ผู้ปกครองนำมานั้นไม่ถูกต้องตามระเบียบ

ราชการ ซึ่งสถานศึกษามีวิธีการแก้ปัญหาโดยนำร้านค้าจากภายนอกที่สามารถออกใบเสร็จที่ถูกต้องตามระเบียบราชการให้นำสินค้ามาขายในวันที่จ่ายเงินให้กับผู้ปกครอง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเลือกซื้อสินค้า เพื่อลดปัญหาใบเสร็จและรายการสิ่งของที่ไม่ถูกต้อง เพื่อลดปัญหาการติดตามใบเสร็จจากผู้ปกครอง สถานศึกษาบางแห่งทำการสำรวจอุปกรณ์การเรียนที่นักเรียนมีความต้องการและจำเป็นที่จะใช้ในการเรียน สหกรณ์โรงเรียนมาจำหน่ายและออกใบเสร็จให้กับผู้ปกครองและนักเรียน ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“ใบเสร็จก็ต้องติดตามมอบหมายคุณครูที่ปรึกษาตาม ถ้าตามไม่ได้จริงๆ ก็ต้องหาวิธีการที่จะต้องทำสิ่งที่ทดแทน ชดเชยกันได้ เอาใบสำคัญรับเงินไปให้ร้านเขาเซ็นว่าได้จำหน่ายให้คนนี้จริง ได้จำหน่ายอะไรมาให้เขา ผู้ปกครองเซ็นรับรอง แล้วเอาใบเสร็จแปะไว้ หาสิ่งอ้างอิงมาทดแทน”

ผู้บริหาร 3/ 26 ก.พ. 2553

“ใบเสร็จบางรายมาผิดปกติ ไม่ได้อยู่ในอุปกรณ์การเรียน ใบเสร็จที่ตามไม่ได้ ทางโรงเรียนก็ยังไม่แก้ปัญหาไม่ได้ แต่ก็ให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ เขียนใบรับรองว่าผู้ปกครองได้จ่ายตรงนี้ไปจริง จ่ายค่าอะไรไป ให้ผู้ปกครองเซ็นชื่อกำกับ โรงเรียนรวบรวมใบเสร็จได้ประมาณ 90% ให้ที่ปรึกษาเก็บรวบรวมแล้วส่งการเงิน”

ครู ก/ 5 มี.ค. 2553

“ภาคเรียนที่ 1 ยังเก็บใบเสร็จไม่ครบ ภาคเรียนที่ 2 แก้ปัญหาโดยเอาร้านค้าที่ยอมออกใบเสร็จ หรือสหกรณ์โรงเรียนมาขายแล้วออกใบเสร็จที่ถูกต้องให้ผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะได้ไม่ต้องยุ่งยาก เสียเวลา เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครอง”

ครู ค/ 22 มี.ค. 2553

องค์ประกอบที่ 7 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยนำโครงการที่กำหนดไว้ในแผนงานของสถานศึกษามาดำเนินการให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่นโยบายกำหนดและใช้เงินที่ได้รับจัดสรรมาดำเนินการ ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“การดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงอะไร ก็ดำเนินการตามแผนเดิมที่โรงเรียนกำหนด เพียงแต่เงินที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมเป็นเงินจากนโยบายเรียนฟรีที่ให้โรงเรียนมา”

ผู้บริหาร 1/ 8 มี.ค. 2553

“กิจกรรมเหมือนเดิม เพราะทุกอย่างโรงเรียนวางแผนไว้แล้ว ว่าแต่ละอย่างจะดำเนินไปอย่างไร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 4 เรื่อง คุณธรรม ทักษะศึกษา วิชาการ สารสนเทศ อย่างคุณธรรมโรงเรียนจะมีการอบรมนักเรียน 100% ทุกปี งานคุณธรรมก็จะหักเงินที่ได้รับจากนโยบายเก็บไว้คนละ 350 บาท ส่วนต่างที่เหลือก็ต้องนำมาแบ่งให้กิจกรรมอื่น การพาเด็กไปทัศนศึกษาของโรงเรียนก็จะบูรณาการกับงานคุณธรรม ก็จะเป็นธรรมชาติจูงใจ เพื่อใช้เงินให้เพียงพอ เงินก้อนเดียวใช้ได้ 2 กิจกรรม กิจกรรมไม่เพิ่มแต่การใช้จ่ายมากขึ้น”

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

“กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่เปลี่ยนแปลงอะไร แผนเดิมปกติเราก็ทำสิ่งเหล่านั้นอยู่แล้ว เช่นสมมติว่าเรื่องการทัศนศึกษา เราก็ทำอยู่แล้ว ทำแล้วก็เก็บเงินนักเรียน ตอนนี้เราก็ทำเหมือนเดิมแต่ไม่เก็บเงินเท่านั้น ICT ปกติก็ให้บริการอยู่แล้ว ก็บริการต่อไป ไม่มีการเก็บเงินค่าคอมพิวเตอร์”

ผู้บริหาร 3/ 26 ก.พ. 2553

“การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เพียงแต่ว่าไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม เพราะนโยบายเรียนฟรีออกให้”

ผู้ปกครอง A/ 8 มี.ค. 2553

กิจกรรมวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้น ได้แก่ การจัดนิทรรศการวิชาการ โดยการให้นักเรียน นำเสนอผลงานนักเรียนต่อผู้เข้าร่วมงาน จัดแข่งขันตอบปัญหาวิชาการ จัดสอนเสริมเพิ่มความรู้ โดยการเชิญอาจารย์ภายนอกมาสอนให้ความรู้ทางวิชาการให้กับนักเรียนชั้นม. 2, ม.3 และ ม.6 จัดค่ายวิชาการ เช่น ค่ายวิทยาศาสตร์ ค่ายคณิตศาสตร์ เป็นต้น

กิจกรรมคุณธรรม/ ลูกเสือ/ เนตรนารี/ ยุวกาชาด สถานศึกษาได้จัดกิจกรรมลูกเสือ/ เนตรนารี/ ยุวกาชาด ให้กับนักเรียนมัธยมต้น นักเรียนม. 1 เข้าค่ายลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด ใน

สถานศึกษา นักเรียนม.2 และ ม.3 เข้าค่ายลูกเสือที่ค่ายทหารในต่างจังหวัด สำหรับกิจกรรมคุณธรรมได้จัดค่ายธรรมะให้นักเรียนปฏิบัติธรรมทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาเป็นเวลา 3 วัน 2 คืน เช่น วัดปัญญาบันชาราม วัดราชโอรส เป็นต้น แต่ในกรณีที่นักเรียนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาได้นักเรียนต้องให้ผู้ปกครองพาไปทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัดแล้วถ่ายรูปกิจกรรมที่ทำ และให้พระเซนรับรอง สำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นๆ ก็ให้ดำเนินการเช่นเดียวกัน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กจะมีการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมลูกเสือ/ เนตรนารี/ ยุวกาชาด กับนักเรียนเพื่อช่วยกันประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

กิจกรรมทัศนศึกษา สถานศึกษานำนักเรียนทุกคนไปทัศนศึกษาตามสถานที่สำคัญเพื่อให้นักเรียนได้เพิ่มประสบการณ์เรียนรู้นอกห้องเรียน การพานักเรียนไปทัศนศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาและมีจำนวนนักเรียนน้อยจะรวมกลุ่มกันและดำเนินการจัดกิจกรรมในส่วนนี้ร่วมกัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สถานศึกษาบางแห่งได้บูรณาการกิจกรรมทัศนศึกษาร่วมกับกิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ/ เนตรนารี โดยสถานศึกษาพานักเรียนทัศนศึกษาระหว่างเดินทางกลับจากค่าย

การให้บริการสารสนเทศ/ ICT สถานศึกษาได้เปิดให้บริการให้นักเรียนเข้าใช้ห้องคอมพิวเตอร์เพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และมีชุมชนคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนที่สนใจเข้าร่วมเป็นต้น สำหรับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลมีการสอนให้นักเรียนรู้จักส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ ในสถานศึกษาบางแห่งพบว่า ได้มีการนำเงินการให้บริการสารสนเทศ/ ICT ไปจัดซื้อซอฟต์แวร์ใหม่ๆ มาลงให้นักเรียนใช้ ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

"อบรมคุณธรรมที่วัด แล้วแต่ว่าแต่ละม.เขาจะจัดไปไหน เข้าค่าย 3 วัน ลูกเสือม.1-2 ให้เป็น Day Camp เพราะไม่มีเงินแล้วก็เก็บเงินไม่ได้ ก็ให้เข้าค่ายที่โรงเรียน แล้วก็เอาเงินไปให้ม. 3 เข้าข้างนอก เข้าข้างนอกทัศนศึกษาก็จะร่วมอยู่กับค่ายลูกเสือ คือไปเข้าค่ายลูกเสือ พอกลับก็แวะทัศนศึกษา ใช้บูรณาการ ม.1-2 ก็พาไปทัศนศึกษาข้างนอก"

"วิชาการก็ดี วิชิติวเตอร์มาดี ให้นักเรียนทุกม. 2-3 วัน ICT โรงเรียนจัดห้องให้นักเรียนใช้ค้นคว้าหาข้อมูลในเวลากลางวัน ปกติจะใช้เงินโรงเรียน"

“โรงเรียนเราก็เปิดให้นักเรียนใช้บริการห้องคอมพิวเตอร์ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน และก็ได้มีการซื้อซอฟต์แวร์โปรแกรมใหม่ๆ มาลงให้นักเรียนใช้”

ผู้บริหาร 7/ 13 มี.ค. 2553

“ลูกเสือม.2 ม.3 ไปเข้าค่ายที่มวกเหล็ก สระบุรี สองคืนสามวัน ม.1 เข้าค่ายที่โรงเรียน ในกรณีที่เงินไม่พอเราจัดสรรงบอื่นๆ ของโรงเรียนเข้าช่วย”

ครู จ/ 5 มี.ค. 2553

“การทำศนศึกษาจะแบ่งให้กลุ่มสาระฯ ผู้รับผิดชอบพานักเรียนเป็นระดับชั้นไปทำศนศึกษา โดยครูในกลุ่มสาระฯจะช่วยกันคัดเลือกสถานที่ทำศนศึกษา”

ครู ก/ 5 มี.ค. 2553

“กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนก็ทำอยู่แล้ว มีการจัดกีฬา จัดค่ายวิทย์ ค่ายรักษาสีสิ่งแวดล้อม ค่ายธรรมะ นักเรียนม.ต้น ม.ปลาย ก็จะไปเข้าค่ายอยู่วัด ถ้าไม่ไปกับโรงเรียนก็ให้ผู้ปกครองพาไปวัด แล้วก็ถ่ายรูป และให้พระเซ็นรับรองการไปทำกิจกรรมที่วัด ยกเว้นอิสลามก็ให้นักเรียนไปทำกิจกรรมทางศาสนาของเขาเอง”

“ICT โรงเรียนก็จัดชั่วโมงเรียนคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนเรียน 2 คาบ/สัปดาห์ มีชุมนุมคอมพิวเตอร์ ตอนเย็นก็เปิดให้นักเรียนเข้ามาใช้ห้องคอมพิวเตอร์ค้นหาความรู้ได้”

ครู ฉ/ 5 มี.ค. 2553

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคือ สถานศึกษาได้รับการโอนเงินงบประมาณในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนล่าช้าไปมาก เมื่อได้รับเงินมาสถานศึกษาต้องรีบดำเนินการให้เสร็จสิ้นตามกำหนดเวลาและให้ทันก่อนปิดภาคเรียน จึงทำให้การใช้จ่ายเงินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในส่วนนี้ไม่ได้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และสถานศึกษา ดังข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“การโอนเงินให้โรงเรียนในภาคเรียนที่ 2 ช้ามาก ทำให้กิจกรรมบางกิจกรรมไม่สามารถจัดได้ทันตามกำหนดเวลา”

ครู ข/ 12 มี.ค.2553

“การโอนเงินในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรัฐบาลมีนโยบายให้ดำเนินการปีละ 1 ครั้ง แต่โอนเงินให้สถานศึกษาปีละ 2 ครั้งทำให้การดำเนินการไม่สะดวก”

ครู ถ/ 12 มี.ค.2553

องค์ประกอบที่ 8 การติดตามและตรวจสอบ พบว่า สถานศึกษาไม่มีการติดตามและตรวจสอบภายในการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี สถานศึกษามีระบบควบคุมภายในอยู่แล้ว ซึ่งจะดำเนินการตามปกติ ไม่มีการดำเนินการตรวจสอบภายในส่วนนี้เพราะการดำเนินนโยบายเรียนฟรีก็ถือเป็นการดำเนินงานส่วนหนึ่งของสถานศึกษา สถานศึกษาบางแห่งถือว่าในระหว่างการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี สถานศึกษาได้มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบและรัดกุมอยู่แล้วจึงไม่มีความจำเป็นต้องมีการติดตามและตรวจสอบ สถานศึกษามีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสพท. อย่างต่อเนื่อง ดังข้อมูลสนับสนุนดังต่อไปนี้

“โรงเรียนไม่มีการพัฒนาระบบควบคุมภายในเพื่อติดตามการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี”

ผู้บริหาร 1/ 8 มี.ค. 2553

“ระบบควบคุมภายใน ประกันความเสี่ยง เราไม่ได้ทำเป็นเนื้อหาสาระที่ชัดเจน แต่โรงเรียนก็พยายามประกันความเสี่ยงในการทำงานทุกครั้ง คือ เราจะมองว่ามุมไหนที่เสี่ยงเราก็ไม่ทำ ประกันแต่เรายังไม่ได้กำหนดขอบเขตที่ชัดเจนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร”

ผู้บริหาร 2/ 25 ก.พ. 2553

“ก็ต้องใช้เงินตามระบบระเบียบราชการ ต้องมีแผนเวลาเขียนขออนุมัติการใช้เงินก็ต้องระบุว่ามียูในแผน ถ้าไม่มีในแผนก็ไม่อนุมัติ ก็เป็นไปตามระเบียบ”

ผู้บริหาร 3/ 26 ก.พ. 2553

"หลังจากเสร็จสิ้นปีการศึกษาเราจะมีการประเมินการดำเนินงานเพื่อใช้ข้อมูลนี้นำมาปรับปรุงในการดำเนินงานในปีต่อไป"

ผู้บริหาร 4/ 26 ก.พ. 2553

"โรงเรียนไม่ได้พัฒนาระบบควบคุมภายใน ไม่มีการตรวจสอบการดำเนินงาน เพราะถ้ารู้ว่าต้องทำผู้บริหารเขาก็ต้องบอกครูว่าต้องทำแล้ว ต้องวางแผนทำเหมือนระบบควบคุมภายในตามปกติ ที่จริงแล้วถ้าถามว่าควรทำไหม ก็ควรทำนะแต่โรงเรียนขาดการประสานงานกัน"

ครู ย/ 24 ก.พ. 2553

2.3.2 ผลการเปรียบเทียบของค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด

จากการศึกษากระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาในระหว่างการดำเนินงาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบองค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	8.727(a)	62	.141	1.361	.060
Intercept	1236.067	1	1236.067	11952.956	.000
PROVINCE	.472	5	.094	.912	.474
EDU	.016	2	.008	.075	.928
SIZE	1.264	3	.421	4.075	.008
PROVINCE * EDU	1.468	10	.147	1.419	.174
EDU * SIZE	.537	6	.089	.865	.522
PROVINCE * SIZE	1.181	15	.079	.762	.719
PROVINCE * EDU * SIZE	2.969	21	.141	1.367	.139
Error	19.338	187	.103		
Total	2832.720	250			
Corrected Total	28.065	249			

a R Squared = .311 (Adjusted R Squared = .083)

จากตารางพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัดไม่ส่งผลต่อกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษาระหว่างการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาปัจจัยหลักพบว่าขนาดสถานศึกษาส่งผลต่อกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาระหว่างการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวได้ผลดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ประกอบระหว่างการดำเนินงาน

ขนาดสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ใหญ่พิเศษ	ใหญ่	กลาง	เล็ก
ใหญ่พิเศษ	3.539	1.000			
ใหญ่	3.409	0.130	1.000		
กลาง	3.371	0.168*	0.038	1.000	
เล็ก	3.267	0.273*	0.143	0.105	1.000

หมายเหตุ F=4.701 *p< .05

จากตารางที่ 4.12 พบว่าการทดสอบภายหลังโดยเลือกใช้สถิติ Dunnett T3 ในการทดสอบค่าเฉลี่ย จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานของกระบวนการน่านโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษาตามขนาดสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีคะแนนเฉลี่ยคะแนนขององค์ประกอบระหว่างการดำเนินงานของกระบวนการน่านโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติสูงกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการน่านโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

การติดตามและประเมินกระบวนการน่านโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติของสถานศึกษาในภาพรวม โดยประเมินความสำเร็จในการดำเนินงาน และความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมองค์ประกอบในกระบวนการน่านโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสถานศึกษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการน่านโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 8 ในภาพรวมและได้ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการน่านโยบายไปปฏิบัติของสถานศึกษาในภาพรวม จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัด

2.4.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการน่านโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติของสถานศึกษา

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
องค์ประกอบที่ 1 การจัดองค์กร	3.59	ดีมาก
องค์ประกอบที่ 2 การวางแผน	3.37	ดี
องค์ประกอบที่ 3 การประชาสัมพันธ์	3.30	ดี
องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์	3.34	ดี
องค์ประกอบที่ 5 การจัดซื้อหนังสือเรียน	3.21	ดี
องค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน	3.69	ดีมาก
องค์ประกอบที่ 7 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.78	ดีมาก
องค์ประกอบที่ 8 การติดตามและตรวจสอบ	3.41	ดี
รวม	3.46	ดี

จากตารางสรุปได้ว่า โดยภาพรวมของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา มีผลการประเมินในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 องค์ประกอบของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา องค์ประกอบที่มีผลการประเมินในระดับ ดีมาก คือ การดำเนินการเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 รองลงมาคือ การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และการจัดองค์ประกอบของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.59 องค์ประกอบที่สถานศึกษามีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ การจัดซื้อหนังสือเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21

โดยภาพรวมของทั้ง 8 องค์ประกอบ สถานศึกษามีการปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบที่ได้ผลการประเมินระดับ ดีมาก จำนวน 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ได้ผลการประเมินระดับ ดี จำนวน 5 องค์ประกอบ หมายความว่า สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปีไปปฏิบัติในสถานศึกษา

2.4.2 ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด

จากการศึกษากระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาในช่วง

ภาพรวมการดำเนินงาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และจังหวัด
รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบองค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียน
ฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ระดับการจัด
การศึกษา และจังหวัด

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	6.903(a)	62	.111	1.454	.029
Intercept	1261.458	1	1261.458	16473.625	.000
PROVINCE	.280	5	.056	.730	.602
SIZE	.793	3	.264	3.454	.018
EDU	.005	2	.002	.031	.970
PROVINCE * SIZE	1.023	15	.068	.891	.576
SIZE * EDU	.545	6	.091	1.186	.316
PROVINCE * EDU	1.020	10	.102	1.332	.216
PROVINCE * SIZE * EDU	2.986	21	.142	1.857	.016
Error	14.319	187	.077		
Total	2922.939	250			
Corrected Total	21.222	249			

a. R Squared = .325 (Adjusted R Squared = .102)

จากตารางพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ขนาดสถานศึกษา ระดับการจัดการศึกษา และ
จังหวัดมีผลต่อกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาในภาพรวมอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัด
เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ส่งผลต่อกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษา
ภาพรวมการดำเนินงาน เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนภาพรวมของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี
ไปปฏิบัติในสถานศึกษา ที่มีระดับการจัดการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัดต่างกันมา
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด-ต่ำสุด 3 อันดับ ได้ผลดังตารางที่ 4.15

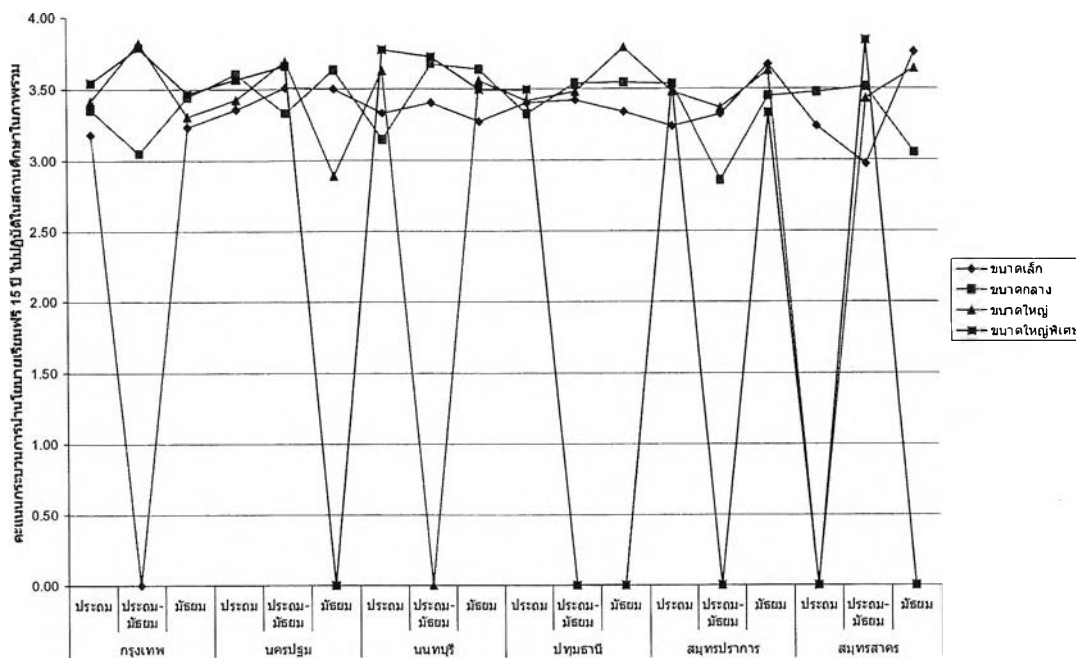

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด-ต่ำสุดของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติ
ภาพรวมการดำเนินงานในสถานศึกษา

จังหวัด	ขนาดสถานศึกษา	ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	S.D.
สมุทรสาคร	ใหญ่พิเศษ	ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	3.84	0.28
กรุงเทพ	ใหญ่พิเศษ	ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	3.79	0.28
ปทุมธานี	ใหญ่	มัธยมศึกษา	3.78	0.28
สมุทรสาคร	เล็ก	ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	2.97	0.20
นครปฐม	ใหญ่	มัธยมศึกษา	2.86	0.28
สมุทรปราการ	กลาง	ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	2.85	0.20

จากตารางที่ 4.15 สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยของคะแนนกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาค่อนข้างสูงกว่าสถานศึกษาขนาดอื่นๆ โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เปิดสอนในระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร มีค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ประกอบของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 3.84 ค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ประกอบของกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติในสถานศึกษาน้อยสุด คือ สถานศึกษาขนาดกลาง เปิดสอนในระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ มีค่าเฉลี่ย 2.85

ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี เขียนเป็นกราฟแสดงไว้ในแผนภาพที่ 4.3

แผนภาพ 4.3 ค่าเฉลี่ยคะแนนองค์ประกอบภาพรวมการดำเนินงานในกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ไปปฏิบัติของสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษา

นโยบายเรียนฟรี 15 ปี เป็นนโยบายเพื่อช่วยลดภาระค่าครองชีพของประชาชนและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งนโยบายนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติ ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ได้รับผลจากนโยบาย ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษา และจำแนกผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ปกครอง โดยนำเสนอผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 2.4.3 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดความพึงพอใจ 2.4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษา ซึ่งรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.3 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร

จากการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการแจกแจงข้อมูลโดยจำแนกจำแนกตามเพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา และจังหวัด รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.16, 4.17 และ 4.18

ตารางที่ 4.16 จำนวนร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามเพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา จังหวัด

ภูมิภาค	อายุ	เพศ		รวม	ร้อยละ
		ชาย	หญิง		
อายุ	≤ 30 ปี	-	-	-	-
	31-40 ปี	1	5	6	2.75
	41-50 ปี	29	19	48	22.02
	51-60 ปี	113	51	164	75.23
	รวม	143	75	218	100.00
ขนาดสถานศึกษา	เล็ก	70	25	95	43.58
	กลาง	40	21	61	27.98
	ใหญ่	20	15	35	16.06
	พิเศษ	13	14	27	12.39
	รวม	143	75	218	100.00
จังหวัด	กรุงเทพ	16	15	31	14.22
	นครปฐม	31	15	46	21.10
	นนทบุรี	23	7	30	13.76
	ปทุมธานี	25	7	32	14.68
	สมุทรปราการ	22	15	37	16.97
	สมุทรสาคร	26	12	38	17.43
	ไม่ระบุ	0	4	4	1.83
	รวม	143	75	218	
	ร้อยละ	65.60	34.40		100.00

จากตารางสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารเป็นเพศชาย ร้อยละ 65.60 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 34.40 ผู้บริหารมีช่วงอายุ 51-60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.23 รองลงมา มีช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.02 น้อยที่สุดมีช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็น 2.75 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้ข้อมูลมากที่สุด ร้อยละ 43.58 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.98 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ ร้อยละ 16.06 และน้อยที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ ร้อยละ 12.39 จังหวัดนครปฐมมีผู้บริหารตอบแบบสอบถามมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.10 รองลงมาคือสมุทรสาครและสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 17.43 และ 16.97 ตามลำดับ น้อยที่สุดคือจังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 13.76

ตารางที่ 4.17 จำนวน ร้อยละของอาจารย์จำแนกตามเพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา จังหวัด

ภูมิภาค	ภูมิภาค	เพศ		รวม	ร้อยละ
		ชาย	หญิง		
อายุ	≤ 30 ปี	4	16	20	8.33
	31-40 ปี	2	23	25	10.42
	41-50 ปี	18	56	74	30.83
	51-60 ปี	25	96	121	50.42
	รวม	49	191	240	100.00
ขนาดสถานศึกษา	เล็ก	28	83	111	46.25
	กลาง	10	54	64	26.67
	ใหญ่	6	34	40	16.67
	พิเศษ	5	20	25	10.42
	รวม	49	191	240	100.00
จังหวัด	กรุงเทพ	9	40	49	20.42
	นครปฐม	9	36	45	18.75
	นนทบุรี	6	31	37	15.42
	ปทุมธานี	3	28	31	12.92
	สมุทรปราการ	10	30	40	16.67
	สมุทรสาคร	11	25	36	15.00
	ไม่ระบุ	1	1	2	0.83
	รวม	49	191	240	
	ร้อยละ	20.42	79.58		100.00

จากตารางสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็อาจารย์เพศชาย ร้อยละ 20.42 เป็นเพศหญิงร้อยละ 79.58 มีช่วงอายุ 51-60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.42 รองลงมา มีช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.83 และน้อยที่สุดคือ มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.33 สถานศึกษาขนาดเล็กให้ข้อมูลมากที่สุด ร้อยละ 46.25 รองลงมา เป็นอาจารย์ในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.67 อาจารย์ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ร้อยละ 16.67 และน้อยที่สุดคืออาจารย์ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ร้อยละ 10.42 จังหวัดที่มีการตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ กรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 20.42 รองลงมาคือ นครปฐม และสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 18.75 และ 16.67 ตามลำดับ และน้อยที่สุดคือจังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 12.92

ตารางที่ 4.18 จำนวน ร้อยละของผู้ปกครอง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนบุตร

	ภูมิภาค	เพศ		รวม	ร้อยละ
		ชาย	หญิง		
อายุ	≤ 30 ปี	1	7	8	4.55
	31-40 ปี	15	39	54	30.68
	41-50 ปี	17	59	76	43.18
	51-60 ปี	8	22	30	17.05
	> 60 ปี	-	2	2	1.14
	ไม่ระบุ	1	5	6	3.41
	รวม	42	134	176	100.00
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	19	69	74	42.05
	ปริญญาตรี	14	51	58	32.95
	ปริญญาโท	3	5	8	4.55
	ไม่ระบุ	6	9	12	6.82
	รวม	42	134	176	100
อาชีพ	รับราชการ	7	22	29	16.48
	รัฐวิสาหกิจ	2	2	4	2.27
	เอกชน	3	13	16	9.09
	ธุรกิจส่วนตัว	7	22	29	16.48
	ค้าขาย	4	19	23	13.07
	รับจ้าง	15	29	44	25.00
	อื่นๆ	4	27	31	17.61
	รวม	42	134	176	100.00
รายได้ของ ผู้ปกครองต่อ เดือน	น้อยกว่า 10,000 บาท	3	22	25	14.20
	10,000 – 29,999 บาท	24	58	82	46.59
	30,000 – 49,999 บาท	5	27	32	18.18
	50,000 – 69,999 บาท	7	10	17	9.66
	70,000 – 89,999 บาท	1	7	8	4.55
	90,000 – 99,999 บาท	-	4	4	2.27
	มากกว่า 100,000 บาท	1	2	3	1.70
	ไม่ระบุ	1	4	5	2.84
	รวม	42	134	176	100.00

ตารางที่ 4.18 จำนวน ร้อยละของผู้ปกครอง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนบุตร (ต่อ)

ภูมิหลัง	เพศ		รวม	ร้อยละ
	ชาย	หญิง		
จำนวนบุตร 1 คน	12	59	71	40.34
ที่กำลังศึกษา 2 คน	27	53	80	45.45
3 คน	1	13	14	7.95
> 3 คน	1	2	3	1.70
ไม่ระบุ	1	7	8	4.55
รวม	42	134	176	-
ร้อยละ	23.86	76.14	-	100.00

จากตารางที่ 4.18 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ปกครอง เพศหญิง ร้อยละ 76.14 เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 23.86 มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.18 รองลงมาคือ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.68 และน้อยที่สุดคือ มีอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.14 ผู้ปกครองมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 42.05 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 32.95 และน้อยที่สุดคือ ระดับปริญญาโท ร้อยละ 4.55 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาเป็นข้าราชการและทำธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 16.48 รายได้ของผู้ปกครองต่อเดือนมากที่สุดอยู่ในช่วง 10,000 – 29,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.59 รองลงมามีเงินเดือนอยู่ในช่วง 30,000 – 49,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.18 และมีเงินเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 14.20 ตามลำดับ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 และจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 40.34

2.4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตาม แผนนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสถานศึกษาของผู้บริหารอาจารย์และผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสถานศึกษา 8 องค์ประกอบ คือ การจัดองค์กร การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ การจัดซื้อหนังสือเรียน การดำเนินการเรื่องเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การติดตามและตรวจสอบ และภาพรวมของนโยบายเรียนฟรี ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ค่าสถิติพื้นฐานของความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของ
สถานศึกษา จำแนกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ผู้ให้ข้อมูล						รวม
	ผู้บริหาร สถานศึกษา		อาจารย์		ผู้ปกครอง นักเรียน		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ พึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ พึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ พึงพอใจ	
1) การจัดองค์กร	6.36	ปานกลาง	5.99	ปานกลาง	5.55	ปานกลาง	5.99
2) การวางแผน	6.31	ปานกลาง	6.07	ปานกลาง	5.45	น้อย	5.98
3) การประชาสัมพันธ์	6.37	ปานกลาง	6.12	ปานกลาง	5.39	น้อย	6.00
4) การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์	6.23	ปานกลาง	5.88	ปานกลาง	5.11	น้อย	5.79
5) การจัดซื้อหนังสือเรียน	6.36	ปานกลาง	6.08	ปานกลาง	5.30	น้อย	5.97
6) การดำเนินงานเรื่องเครื่องแบบ นักเรียนและอุปกรณ์การเรียน	6.27	ปานกลาง	6.02	ปานกลาง	5.53	ปานกลาง	5.97
7) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน	6.33	ปานกลาง	6.06	ปานกลาง	5.57	ปานกลาง	6.02
8) การติดตามและตรวจสอบ	6.55	มาก	6.24	ปานกลาง	5.60	ปานกลาง	6.17
9) ภาพรวมของนโยบาย	6.33	ปานกลาง	6.04	ปานกลาง	5.68	ปานกลาง	6.04
รวม	6.33	ปานกลาง	6.05	ปานกลาง	5.48	น้อย	5.99

จากตารางที่ 4.19 สรุปได้ว่า ภาพรวมของความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตาม
แผนนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษา ของผู้ให้ข้อมูลทั้งผู้บริหาร อาจารย์และผู้ปกครอง

นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง ในทุกองค์ประกอบ พิจารณาความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษา จำแนกตามสถานะของผู้ให้ข้อมูล

จากตารางผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.33 พิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 8 การติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.55 ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ ผู้บริหารมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.23

อาจารย์มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.05 พิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 8 การติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.24 ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ อาจารย์มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.88

ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสถานศึกษาอยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.48 พิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อนโยบายเรียนฟรีในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.68 องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 4 การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.11

จากการสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในหลายฝ่าย พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ปกครอง ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ และเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองนักเรียน และต้องการให้รัฐบาลจัดสรรเงินงบประมาณให้มากขึ้น รวมทั้งอยากให้มีการดำเนินนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับแนวทางการดำเนินงานของแนวนโยบายเรียนฟรี 15 ปี พบว่าผู้บริหาร อาจารย์ มีความคิดว่าเป็นการตีกรอบการดำเนินงานของสถานศึกษามากเกินไป ขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ สถานศึกษาอยากให้แนวทางการดำเนินงานมีความยืดหยุ่นเพื่อให้มีความสะดวกในการดำเนินการ และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษามากกว่านี้ เพื่อที่สถานศึกษาจะสามารถเลือกวิธีการที่ดี เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนผู้ปกครอง ส่วนผู้ปกครองไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาที่

ดำเนินงานตามแนวนโยบายเรียนฟรี แต่ผู้ปกครองมีมุมมองในอีกด้านหนึ่งที่ คือ คุณภาพ การศึกษา ดั่งข้อมูลสนับสนุนต่อไปนี้

“นโยบายเรียนฟรีหนะดี ไม่ได้มองว่าเป็นนโยบายประชานิยมนะ แต่มอง ว่านี่เป็นสวัสดิการสังคม ในส่วนตัวมองว่าการแจกตำราไม่น่าจะต้องแจก ไม่เห็น ด้วยกับการแจกตำราเรียน แต่เห็นด้วยถ้าจะแจกมาให้กับโรงเรียน แล้วเวลา นักเรียนมาเรียนก็มีหนังสือเรียนทุกห้อง ควรส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีมากกว่า การเปิดตำรา นักเรียนที่มีความจำเป็นต้องใช้ก็เอาไปอ่านได้บ้าง ก็ประหยัดเงิน ได้เยอะและก็ทรัพยากรที่จะคืนให้กับรุ่นต่อไปก็ยังอยู่ ใช้ได้เลย 3 รุ่น ถ้าหนังสือ อยู่ที่โรงเรียนนะ”

ผู้บริหาร 3/ 26 ก.พ. 2553

“พึงพอใจในนโยบายนี้ถึงแม้เงินจะน้อยไป แต่ก็ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายใน การเรียนได้พอสมควรอยากให้มีตลอดไป ทางโรงเรียนก็ได้บังคับให้ซื้อชุดหรือ อุปกรณ์ที่โรงเรียน เราสามารถไปซื้อที่อื่นได้แล้วนำไปเสร็จเท่ากับจำนวนเงินที่ โรงเรียนจ่ายให้มาส่งคืนครู”

ผู้ปกครอง J/ 11 มี.ค. 2553

“เรียนฟรี 15 ปีก็จริงอยู่ แต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่โรงเรียนเรียกเก็บอีก ก็ เลยรู้สึกเหมือนเดิมก่อนที่จะมีโครงการนี้ ก็ยังต้องจ่ายเท่าเดิมอยู่ดี และที่ซื้อ ชุดนักเรียนก็ได้ซื้อชุดเดี๋ยวก็นหมดแล้ว อยากให้ท่านพิจารณาด้วย บางปีก็ อยากจะซื้ออย่างอื่นก็ไม่ได้ต้องเป็นชุดนักเรียนอย่างเดียว อยากซื้ออย่างอื่นก็ ไม่ได้ (เกี่ยวกับการเรียน) การให้เงินมาแล้วบังคับทุกคนก็ไม่เห็นด้วย อยากให้ รวมเป็นอุปกรณ์การเรียนและเสื้อผ้ารวมกันได้ มีใบเสร็จมาให้ก็พอแล้ว”

ผู้ปกครอง H/ 11 มี.ค. 2553

“ในโรงเรียนเอกชนหรือโรงเรียนที่มีความพร้อมไม่ควรจ่ายเงินช่วยเหลือ นำเงินนี้ไปจ่ายเพิ่มเติมให้เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือจริงๆ”

ผู้ปกครอง E/ 11 มี.ค. 2553

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำนโยบายไปปฏิบัติในสถานศึกษา

จากการศึกษากระบวนการ ปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลสรุปประเด็นที่เป็นปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ปกครอง ดังนี้

ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. ผู้ปฏิบัติไม่ได้รับการชี้แจงหรือได้รับการชี้แจงที่ไม่ชัดเจนจากผู้บริหารและสพท. เกี่ยวกับรายละเอียดและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย ทำให้ไม่เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยเหตุนี้เมื่อพบปัญหาในระหว่างการดำเนินการก็ไม่มีแหล่งข้อมูลที่สามารถให้ความชัดเจนได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับสถานศึกษามีความกังวลในการดำเนินงาน
2. ด้านงบประมาณที่จัดสรรให้กับสถานศึกษาพบว่ามี 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรก ไม่มีการชี้แจงการจัดสรรงบประมาณให้ชัดเจน ทำให้มีความเข้าใจผิดในการจัดสรรเงินงบประมาณในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประเด็นที่สอง งบประมาณที่จัดสรรให้กับสถานศึกษามีความล่าช้าไม่ทันต่อการดำเนินการ ประเด็นสุดท้ายงบประมาณที่จัดสรรให้กับนักเรียนในเรื่องของค่าเครื่องแบบนักเรียนและค่าอุปกรณ์การเรียนโดยข้อมูล 10 มิ.ย. 2551 ไม่ตรงกับจำนวนนักเรียนของสถานศึกษาในปัจจุบัน
3. การบริหารจัดการงานในสถานศึกษา พบว่า ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานระหว่างฝ่ายบริหารและอาจารย์ ขาดการประสานงานระหว่างฝ่าย และระบบบริหารจัดการในสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ
4. ต้นสังกัดดำเนินการล่าช้า และไม่สามารถให้ความชัดเจนในการดำเนินงานตามแนวนโยบายได้
5. แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางในการจัดซื้อจัดหาหนังสือเรียน เครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามระเบียบราชการ ทำให้ขั้นตอนในการดำเนินงานเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการดำเนินงานตามแนวทางของนโยบายทำให้มีผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานหลายฝ่าย ส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้า
6. ในกรณีที่เด็กย้ายโรงเรียน โรงเรียนไม่สามารถตรวจสอบสิทธิ์ของผู้เรียนว่าได้รับสิทธิ์ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี จากโรงเรียนเดิมแล้วหรือไม่ หากนักเรียนไม่ได้รับสิทธิ์เรียนฟรีจาก

โรงเรียนเดิม โรงเรียนต้องดำเนินการจัดสรรเงินงบประมาณให้กับนักเรียนโดยใช้เงินสถานศึกษาซึ่งในสถานศึกษาขนาดเล็กไม่มีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินการ

7. การคัดเลือกหนังสือเรียนจากแหล่งข้อมูลที่นโยบายกำหนดทำให้มีหนังสือเรียนให้อาจารย์ประจำวิชาเลือกน้อย ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์

8. การจัดซื้อหนังสือเรียนตามนโยบายกำหนดต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อ (ถ้ามี) และคณะกรรมการตรวจรับพัสดุอย่างน้อย 1 คน เนื่องจากในบางวิชาหนังสือเรียนผลิตไม่ทัน และไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษา จึงมีการส่งหนังสือเรียนให้กับสถานศึกษาหลายครั้งทำให้สถานศึกษาไม่สามารถที่จะเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุได้ทุกครั้งที่มีการส่งมอบหนังสือเรียน

9. ร้านค้าที่ได้รับคัดเลือกจากสถานศึกษาไม่สามารถจัดส่งหนังสือเรียนได้ทันตามกำหนด เนื่องจากร้านค้าเหล่านี้ได้รับการสั่งซื้อหนังสือเรียนจากสถานศึกษาหลายแห่งจึงดำเนินการส่งหนังสือเรียนให้สถานศึกษาไม่ทันตามกำหนดเวลา ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาล่าช้า

10. ราคาสินค้า เช่น ราคาเครื่องแบบนักเรียน ไม่สอดคล้องกับยอดเงินที่ได้รับตามนโยบาย

11. การกำหนดให้สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงานผ่านเว็บไซต์พบว่าเว็บไซต์ไม่สามารถใช้งานได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียนเกี่ยวกับนโยบายเรียนฟรี 15 ปี แหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในนโยบายนี้ และสร้างความตระหนักกับผู้ปกครองและนักเรียนให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของนโยบายเรียนฟรี 15 ปี

2. สถานศึกษาควรดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียน เครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนเพื่อแจกจ่ายให้กับนักเรียนเพื่อลดปัญหาการใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทำให้นักเรียนมีชุดนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนที่มีคุณภาพครบทุกคน นอกจากนี้การให้สถานศึกษาจัดซื้อชุดนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนจะได้ของที่ดีและมีราคาถูก

3. ควรลดขั้นตอนที่ยุ่งยากในการดำเนินงานของนโยบาย เพื่อความสะดวกและลดภาระงานให้กับสถานศึกษา หรือควรให้อิสระในการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีกับสถานศึกษา

4. การดำเนินการนโยบายเรียนฟรี 15 ปีเป็นนโยบายการศึกษาที่ดี ให้โอกาสทางการศึกษากับผู้มีรายได้น้อย การดำเนินนโยบายควรสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่กันไป

5. ควรจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรีของสถานศึกษา

6. ควรกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน

7. ควรสอบถามความต้องการของสถานศึกษาเพื่อที่จะได้จัดการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เหมาะสม

8. สพท.ควรมีการจัดอบรมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างชัดเจน

9. กิจกรรม ICT ของนักเรียนอนุบาล ควรปรับเปลี่ยนเป็นการซื้อ CD หรือ CAI ช่วยสอนมาให้แก่นักเรียน

10. ควรลดขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ

11. ควรจัดสรรงบประมาณมาให้ถึงสถานศึกษาก่อนการดำเนินงาน

12. เงินในส่วนของคุณค่าเครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน ควรรวมกันแล้วนำไปซื้อสินค้าตามรายการได้